

B B L

10:2008
ÅRGÅNG 93

KLASSIFIKATION: **Dewey och SAB**

KULTURUTREDNINGEN: **Röster och rykten**

INTERVJUN: **Läsesalongens Grand Old Lady**

REPORTAGET: **Biblioteket för mänskliga rättigheter i Tbilisi**

Innehåll

- 3** Kulturutredningen och biblioteken: Spekulationer och envisa rykten.
Marielouise Samuelsson
- 6** Forskningsbiblioteken väljer Dewey. *Henriette Zorn*
- 8** Hallå där Magdalena Svanberg, avdelningen för nationell samverkan på KB.
Henriette Zorn
- 10** Kulturhusets Grand Old Lady checkar ut!
Åsa Ekström
- 12** Nordlib 2.0-konferensen: Våga pröva – trots hindren!
Åsa Ekström
- 14** Tekniska problem knäckte Europeana.
Henriette Zorn
- 16** Biblioteket för mänskliga rättigheter i Georgien.
Claes Hindenfelt
- 19** Nationell kraftsamling i Japan: Kulturskatter i den digitala eran.
Magnus Ilvered
- 21** Årets hårda klappar från BBL.
- 22** GSLG – Ett svenskt bibliotekskonsortium.
Elisabet Andersson, Urban Andersson, Bertil Jansson, Eva Lilja
- 26** Bibliotek som bibliotek – Frans G Bengtssons Minnesbibliotek.
Jan-Eric Malmquist
- 31** Från bibliotek till ståupp.
Åsa Ekström

Avdelningar

- 25** Utblick
- 28** Recensioner
- 30** Krönikan
- 36** Besserwisser
- 37** Föreningsnytt
- 39** Kalendarium

Förord

JAG TITTAR på bilden på sid 11 och för flyttas i ett svep mer än trettio år tillbaka i tiden. Det är med blandade känslor. Försöker komma ihåg vem jag var, vad jag tyckte och tänkte de där sköra åren när allt är vagt och obestämt, när växandet värker i själ och lemmar. Jag ser inte så många vuxna omkring mig när jag tänker tillbaka, inte så många kompisar heller. En förklaring kan vara att jag bodde på ett ställe långt ifrån där jag gick i skolan. En annan att jag nog var vad man idag skulle kalla en nörd, eller om man ska dra till med ett finord: solitär.

Som tjuren Ferdinand. Fast lukta på blommor var inte min melodi och en korrek skulle jag inte ha känt igen. Jag läste böcker, det var min värld. Jag läste mycket – inte nödvändigtvis för att det var kul och lustfyllt utan för att hålla det inre kaoset i schack och för att allt det vaga och obestämda fick kanter och hörn, form och sammanhang.

Läsesalongen i Kulturhuset i Stockholm var en hållplats i livet de där åren. Ingång direkt från gatan, dvs från den beramade Plattan vid T-centralen, lågt i tak, sittgropar i golvet för barnen, tillåtande... Nej, jag minns inga detaljer men jag ser mig själv röra mig med självklarhet i miljön, styra stegen mot hyllorna med tonårsböcker, botanisera, kolla om den senaste Kerstin Thorvall finns inne, eller Inger Skote eller Barbro Lindgren...

Inte varje dag, men ofta flera gånger i veckan, gick jag från skolan raka vägen dit och gjorde... vaddå? Jag vet inte. Hängde, antar jag. Läste. Lyssnade kanske på musik i hörlurar – vinylskivor som ibland hade repor och hakade upp sig där man satt med hörlurarna. Då var man tvungen att besvära den sura personalen, dessa discjockies i kommunal tappning, som servade bakom en cirkelformad disk mitt i rummet (bara det kändes väldigt modernt). Men yttre tjänst bland skivorna verkar inte ha varit någon hit.

Alla var inte sura. Det fanns en tant (alla över trettio var tanter då), en bibliotekarie som diskret tog sig an mig. Hon tänkte nog inte så mycket på det där om vikten av ett bra referenssamtal och på hur man tillgängliggör samlingarna på bästa sätt. Eller det kanske hon gjorde? Inte vet jag. Men jag vet att hon snabbt snappade upp mina läsvanor och ofta hade en eller ett par titlar i beredskap för mig när jag kom. Tror inte ens att vi växlade många ord, men hon visste – ofta också intuitivt – vad jag ville ha och gav mig det.

Jaha, och...? tänker kanske ni som gör det här varje dag för att det är ert jobb. Men jag kände mig sedd, och lite speciell. Tanten hade varken kofta eller tofflor utan gabardinbyxor i klassiskt snitt och polojumper. I yttre tjänst bland skivorna var det mera åt Mah-Jong-stuket.

Jag ser inte tillbaka med någon särskild nostalgi, minnesbilderna är inte stjärnbeströdda och skimrande. Läsesalongen vid Plattan var en hållplats i livet och den var OK. Den gav lite anspråklös stadga åt allt det vaga och obestämda.

Vad är ett bibliotek? är en fråga som jag tror kommer att diskuteras mycket på det nya året. Under året som gått, i diskussioner, på konferenser, i seminarier som handlar om allt möjligt i branschen är det ofta sist och slutligen där som frågorna blir hängande: vad är ett bibliotek?

Läsesalongen vid Plattan var inte min barndoms bibliotek. Den var min korrek.

HENRIETTE ZORN

Biblioteksbladet 10:2008

Postadress

Box 70380
107 24 Stockholm

Besöksadress

World Trade Center, D5, Klarabergs-
viadukten 70 eller Kungsbron 1,
Stockholm
Tel. 08-545 132 30
BBL Tel. 08-545 132 40
Fax 08-545 132 31

Svensk Biblioteksförnings hemsida

<http://www.biblioteksforeningen.org>

Prenumeration på BBL

För medlemmar i föreningen ingår BBL i medlemsavgiften, 350:– för enskild medlem (heltidsstuderande och pensionärer 175:–). Övriga betalar 500:– (Sverige), utanför Sverige, 600:–

Ansvarig utgivare

Chefredaktör

Henriette Zorn tel. 08-545 132 41
hz@bbl.biblioteksforeningen.org

I redaktionen

Åsa Ekström 08-545 132 43
asa@bbl.biblioteksforeningen.org

Recensionsansvarig

Johannes Rudberg
johannes.rudberg@kb.se

Grafisk form: Paolo Sangregorio

Omslag: Paolo Sangregorio och Lotta Andersson

Redaktionen förbehåller sig rätten att korta och redigera manus. För obeställt material ansvaras ej.

Annonser

Bo Eriksson
Knut Wallenbergs väg 35
133 34 Saltsjöbaden
tel. 08-717 43 57 eller 070-714 90 55
bo.erikssonmedia@telia.com
Moms/annonsskatt utgår ej!

Tryck

Norra Skåne Offset, Hässleholm
ISSN: 0006-1867

Svensk Biblioteksförning är en ideell förening med uppgift att främja svenskt biblioteksväsen.

Biblioteksbladet speglar föreningens verksamhet, åsikter och ställningstagande men har också till uppgift att väcka egen debatt genom att ge utrymme åt andra åsiktsyttringar.

Tidningen har en fri och självständig roll och bedrivs med tryckfrihetsförordningen som grund.

Denna tidning gick i tryck den 12 december.

Den här tidskriften är TS-kontrollerad.

Spekulationer och envisa rykten

Kommer Kulturutredningen att lägga ett förslag som innebär att Kungl. biblioteket får ett utvidgat uppdrag och ett samordningsansvar för både forsknings- och folkbiblioteken? Eller kommer man att föreslå att det blir en ny myndighet för ett samlat ansvar? Kan man rent av tänka sig att koncentrera det gemensamma till en enda fråga, digitaliseringen, och inrätta en "Digitaliseringsmyndighet"?

KULTURUTREDNINGEN, SOM läggs fram i februari nästa år, har från start väckt stort intresse och berörda aktörers förväntningar och farhågor är stora. Från biblioteksvärlden finns som bekant förhoppningar om en nationell bibliotekspolitik. Men så här i utredningsarbetets slutfas finns, utanför Kulturutredningens innersta kretsar, inga bestämda svar. Men det finns förhoppningar och mer eller mindre kvalificerade gissningar. Ett envist rykte gör gällande att KB skulle få ett utvidgat uppdrag med samordningsansvar också för folkbiblioteken.

Det finns inget som hindrar en offensiv statlig utredare att i förväg presentera också konkreta förslag för de sektorer som berörs. Ett exempel är den så kallade Resursutredningen, där utredaren Dan Brändström åkte på turné för att försäkra sig om att hans förslag var förankrade eller åtminstone välkända hos universitet och högskolor. Också kulturutredarna har turnerat, men då i avsikt att "lyssna" och för att i högst allmänna ordalag diskutera den svåra sammansmältningen av två storheter som kultur och politik.

Bristen på konkreta förhandsbesked och strategiska läckor gör att intressenter och aktörer hungrigt kastar sig över minsta informationssmula, som när Keith Wijkander på Bok- och biblioteksmässan i Göteborg i höstas talade om skapandet av "ett kraftfullt centrum" för bibliotekspolitik. Och det finns skäl att sätta tilltro till vad Wijkander säger. Att han som från början var utredningens huvudsekreterare har omplacerats och ersatts av Maria Eka förtar inte tyngden av hans uttalande. Huvudsekreterarskiftet skedde på grund av vad man skulle kunna kalla arbetsmiljöskäl, Wijkander var för obehövligt att ha i en arbetsledande roll, men han har fortfarande en mycket central position i skrivarbetet, i hur betänkandet kommer att

formuleras. Kan då KB vara det "kraftfulla centrum" som Wijkander talade om? Och är det i så fall en bra idé?

Kulturutredningen har från början fastslagit att det inte ingår i uppdraget att föreslå "mera pengar". För att en utredning då ska framstå som kraftfull och substantiell ligger det nära till hands att krutet läggs på (om)organisationsfrågor, också när det gäller biblioteken. Och eftersom två departement och flera huvudmän, stat, landsting och kommuner, skulle bli involverade i en eventuell utökad samordning av forsknings- och folkbiblioteken, finns ett intrikat organisationspussel att lägga. Ett pussel som dessutom kan komma att påverkas av bildandet av nya storregioner. Däremot knappast av den så kallade Frihetsutredningen, som föreslår en ny form där universitet och högskolor förvandlas från statliga myndigheter till "självständiga lärosäten". Men detta kommer inte att påverka biblioteken, varje lärosäte ska även i fortsättningen ha ett bibliotek, i alla fall enligt Daniel Tarschys, ordförande i Frihetsutredningen.

Conny Persson, chef för Stadsbiblioteket i Gävle, kan tänka sig att förändra och möjligen förenkla nämnda organisationspussel tämligen radikalt, nämligen genom att förstatliga folkbiblioteken.

– Ja, faktiskt. Tittar man på en utveckling som har inneburit nedläggningar, minskat antal filialer och färre skolbibliotek inser man behovet av en stark instans som kan försvara folkbiblioteken. Att vi inte har kunnat hejda den utvecklingen beror bland annat på att SKL (Sveriges kommuner och landsting) har varit för svag.

Statligt huvudmannaskap för folkbiblioteken föreslår alltså Conny Persson, men han tror inte på en samordning under KB.

– Jag har inget emot KB – jag tror på samarbete. Men folkbiblioteken behöver en egen

stark instans som kan finnas under samma samarbetsparaply som KB. Varför inte i form av två starka enheter inom en helt ny, gemensam biblioteksmyndighet?

Conny Persson är dock inte alls säker på att det kommer så pass konkreta förslag i Kulturutredningen.

– Men om det inte kommer någonting, då har man inte förstått att det krävs kraftfulla insatser för den intellektuella infrastrukturen. Det kommer att kräva ekonomiska resurser och att man börjar räkna nationalekonomiskt, inte företagsekonomiskt, på biblioteken.

Maria Törnfeldt, Sveriges Länsbibliotekarie, hoppas att Kulturutredningen ska innebära tydligare fokus på vad staten vill med biblioteken.

– Det finns ju biblioteksplaner för kommuner och landsting, men inte någon statlig plan.

Maria Törnfeldt vill inte spekulera specifikt om KB när det gäller huruvida ansvaret för forsknings- och folkbibliotek ska finnas under en myndighet eller annan instans.

– Vad som behövs är en tydligare samordning mellan folkbibliotek och forskningsbibliotek, vi har redan så mycket gemensamt.

Konkreta fördelar med samordning och samverkan finns, enligt Maria Törnfeldt, att hämta när det gäller digitala medier, nationella upphandlingar och ökad tillgänglighet för medborgarna.

– Kanske också en nationell katalog, istället för som nu, en för forskningsbiblioteken och en för folkbiblioteken. Vi på folkbibliotekssidan ser ju att forskningsbiblioteken har förmåner utifrån gemensamma upphandlingar. KB håller exempelvis på med upphandling av boktransporter, kanske kan man också åstadkomma hängavtal för kommuner och landsting. Själva har vi inte kom-

”Men jag tror faktiskt att politikerna har insett att de måste titta också under ytan av den där förnöjdheten, att de insett problemen med minskat läsande och minskad fysisk tillgång till biblioteken.”

mit någon vart med den frågan, trots mycket slit.

Hon delar dock inte Conny Perssons syn på förstatligande och centralisering, snarare tvärtom:

–Det är bra med decentralisering, med 290 kommunala huvudmän. Och en nationell ansvarsnivå skulle inte utgöra något hot mot det kommunala självstyret.

Kjell Jonsson, överbibliotekarie vid universitetsbiblioteket i Umeå och ledamot i Svensk Biblioteksförnings styrelse, tror inte på en framtida bibliotekspolitik som inordnar också folkbiblioteken under KB. Inte utöver det samarbete och de gemensamma projekt som redan finns.

–Forskningsbibliotek och folkbibliotek är ju två helt olika verksamheter, det finns gemensamma intressen, som utvecklingen av bibliotekarieprofessionen, men också mycket som vi inte har gemensamt, som att folkbiblioteken får mer och mer av vad man kan kalla sociala uppgifter.

Han menar att det finns annat som är viktigare att koncentrera sig på och som politikerna mycket snabbt måste ta ansvar för, i princip en enda fråga, där Kulturutredningen kan bli ett avstamp:

– Digitaliseringen! Där behövs en massiv satsning, istället för att det som idag bara görs spridda insatser. Där är arkiven bättre än biblioteken.

–Det kräver mycket pengar, men det är en jätteviktig uppgift och om det behövs: skapa en ny myndighet som enbart ägnar sig åt digitalisering eller ta hit Google så får de göra det!

Niclas Lindberg, generalsekreterare i Svensk Biblioteksförning, säger att han gärna vill tolka Keith Wijkanders uttalande som att Kulturutredningen verkligen kommer att leverera något konkret, att man bejakar behovet av ett nationellt biblioteksorgan och att det mycket väl kan innebära att KB, åtminstone som ett första steg, får utökat ansvarsområde. Bra eller dåligt? Niclas Lindberg tar inte ställning för eller emot KB, men tror att det finns oro på folkbibliotekssidan över hur KB ska ta sig an folkbibliotekens litteraturförmedlingsuppgifter.

I övrigt tror Niclas Lindberg att politikerna har börjat ta biblioteksfrågorna på större allvar. Om detta inte visar sig och om Kulturutredningen helt enkelt inte kommer med något förslag alls gällande biblioteken, menar Niclas Lindberg att det kan bero på att

användarna, både när det gäller folkbibliotek och forskningsbibliotek, verkar nöjda.

–Och utan trycket från användarna blir det tyvärr politiskt rationellt att inte prioritera frågorna. Men jag tror faktiskt att politikerna har insett att de måste titta också under ytan av den där förnöjdheten, att de insett problemen med minskat läsande och minskad fysisk tillgång till biblioteken.

Till sist, vad säger då KB självt? Vill man ha det nya uppdraget och kommer KB att få det? Riksbibliotekarie Gunnar Sahlin som också suttit med i en av Kulturutredningens undergrupper, vet förmodligen mer exakt besked än de flesta, men i väntan på slutbetänkandet svarar han diplomatiskt och garderande.

–Vi är ju biblioteksmyndigheten och tar redan nu på oss ansvar för sådant som rör folkbiblioteken. Vi samarbetar redan icke-hierarkiskt jämfört med andra länder. Jag tror på ökat samarbete i praktiska frågor, men där finns det begränsningar på grund av de kommunala huvudmännen. Men om regeringen vill förändra rollen för KB är vi beredda på det, även om ett nytt uppdrag skulle vara resurskrävande.

MARIELOUISE SAMUELSSON

FOTO: TORKEL EDENBORG

Maria Törnfeldt tycker att det behövs en tydligare samordning mellan folk- och forskningsbibliotek.

FOTO: TORKEL EDENBORG

Kjell Jonsson vill se en ny myndighet som ägnar sig åt en enda fråga: digitaliseringen.

FOTO: ESBJÖRN ERIKSSON

Gunnar Sahlin tror på ökat samarbete i praktiska frågor men det finns begränsningar på grund av de kommunala huvudmännen.

FOTO: TORKEL EDENBORG

Politikerna har insett problemen med minskat läsande och minskad fysisk tillgång till biblioteken, tror Niclas Lindberg.

Conny Persson vill förstatliga folkbiblioteken.

**Teknikhuset i bibliotekens
och låntagarnas tjänst!**

**Valfrihet
Öppenhet
Samverkan
Tillgänglighet
Lägre kostnader
Digitala media
Ring:090-708706**

Kontakta gärna Rey Langels, VD för Teknikhuset AB,
tel: 090-70 87 06 epost: rey.langels@teknikhuset.se så får du veta mer!

www.teknikhuset.se

Teknikhuset uppfinner och utvecklar programvara och lösningar med människan i centrum för att göra information och teknologi tillgänglig för alla. Produkterna utvecklas på Microsoftplattformen, men kan tack vare sin öppenhet (SOA, XML, web services, web parts, m.m.) enkelt användas tillsammans med de flesta system på marknaden. Våra kunder är kommuner, myndigheter, företag och organisationer med stora krav på säkerhet och tillgänglighet. Teknikhuset har ramavtal med Verva.

Forskningsbiblioteken väljer Dewey

– följer folkbiblioteken efter?

FRÅGAN HAR varit aktuell länge. Redan för två år sedan fanns indikationer om att ett byte kunde vara i fagorna. Då kom också den förstudie av Magdalena Svanberg, Avdelningen nationell samverkan på KB, i vilken hon presenterade konsekvenserna av en övergång till Dewey. Men nu kom alltså beslutet och det efter att representanterna i KB:s nationella referensgrupp ställt sig positiva till en övergång till Dewey Decimal System of Classification, DDC. Nationella referensgruppen – som är remissinstans och rådgivare i strategiska frågor som rör informationsförsörjningen till högre utbildning och forskning – består av bibliotekschefer från tio svenska forskningsbibliotek, däribland Kungliga Tekniska Högskolan som använt sig av DDC sedan 1975. Enligt KB väntas nu fler forskningsbibliotek följa efter.

Effektivisera, internationalisera och rationalisera är ledorden bakom beslutet av systembytet. DDC är världens mest spridda klassifikationssystem för bibliotek. Det används i 135 länder och har översatts till drygt 30 språk. Att det är så pass spritt och att det är språkoberoende – koderna är sifferbaserade istället för ordbaserade – är några av fördelarna med systemet. En DDC-kod har samma betydelse i vilket land den än används i. Det gör internationellt samarbete kring klassifikation möjligt. För forskningsbiblioteken kan övergången innebära att man enklare kan samarbeta kring katalogisering och forskning samt utveckling av klassifikation. En rationaliseringsvinst är att cirka 80 % av den utländska litteratur som idag förvärfvas av svenska universitets- och högskolebibliotek redan har en DDC-kod, vilket innebär att svenska bibliotek inte behöver klassificera

Melville Louis Kossuth Dewey (1851–1931) – skaparen av världens mest använda klassifikationssystem förenklade och ändrade sitt eget namn till det mer avskalade Melvil Dui.

det materialet efter en övergång till systemet. Det kommer att spara tid i klassifikationsarbetet. Övergången innebär också att svenska böcker/forskning får internationell klassning – det blir sökbart och synligt via Dewey-koderna och alltså språkligt oberoende – vilket ökar möjligheterna att göra svensk forskning mer känd internationellt.

Riksbibliotekariens beslut om en övergång till DDC berör främst forskningsbiblioteken. KB har – än så länge – inget uppdrag att fundera över frågans betydelse för folkbiblioteken. Oavsett om det handlar om forsknings- eller folkbibliotek är det i princip upp till varje enskilt bibliotek att självt

besluta om vilket system man vill ha. Men för många av folkbiblioteken kompliceras saken av att man inte äger katalogposterna – det gör BTJ (se BBL nr 9).

Svensk Biblioteksförnings Utvecklingsråd för media och samlingar har studerat för- och nackdelar – också för folkbibliotekens del – med en eventuell övergång till Dewey-systemet. Som underlag för utvärderingen har man bland annat utgått från KB:s Katalogutredning, delstudie 3: *Övergång till Dewey Decimal Classification: Vad skulle det innebära?* från 2006 (Magdalena Svanberg), vidare från den debatt som följt på utredningen och därtill egna erfarenheter och kunskaper. När det gäller fördelarna av en övergång till DDC överensstämmer dessa i stort med ovan listade som handlar om effektivisering, internationalisering och rationalisering. Dock: När det gäller de rationaliseringsvinster som forskningsbiblioteken kammar hem genom att en stor del av det utländska förvärvet (till övervägande del facklitteratur) redan har en DDC-kod finns lite att hämta för folkbiblioteken.

Där utgör det utländska förvärvet en relativt liten del och handlar då huvudsakligen om skönlitteratur. Man konstaterar också att rationaliseringspotentialen vid en övergång är betydligt mindre för folk- och skolbibliotek än för universitets- och högskolebiblioteken. Universitets- och högskolebiblioteken har en mer internationell inriktning, folk- och skolbiblioteken en mer lokal. Men folkbiblioteken har många användare som kommit i kontakt med Dewey, tex invandrare och studenter från andra länder samt svenskar som studerar utomlands.

De nackdelar som listas i utvecklingsrådets utvärdering är sådant som handlar om

de problem som uppstår vid en övergångsfas:

- Omfattande utbildningsinsatser för att lära om från det djupt inrotade SAB till Dewey.
- Under en övergångsperiod parallellarbete i båda systemen, vilket kan upplevas som rörigt, även av biblioteksanvändarna.
- Hylluppställningen – en central fråga för folk- och skolbiblioteken – där hanteringen kommer att se olika ut på olika bibliotek i ett övergångsskede. Detta kommer i övergångsskedet (kanske tio år) att försvåra användningen för alla som rör sig mellan olika bibliotek och bibliotekstyper. På mindre folk- och skolbibliotek kan det vara svårt att se långsiktiga fördelar med en övergång och alltför lätt att se det närliggande merarbetet.

Utvecklingsrådet menar dock att nackdelarna går att överbrygga och förordar en övergång till Dewey som klassifikationssystem. Ett argument är att det långsiktigt inte är rimligt att ett litet land som Sverige underhåller ett eget system. En övergång till Dewey skulle på sikt gynna det svenska biblioteksväsendet, gynna spridning av svensk forskning och svensk litteratur, och i det långa loppet även vara ekonomiskt gynnsamt.

Man konstaterar att det även vid en övergång till Dewey kommer att behövas en klassifikationskommitté som kan stå värd för det svenska Dewey-systemet och som har ansvar för anpassning av systemet till svenska förhållanden. Det förefaller inte rimligt, menar utvecklingsrådet, att en ideell förening – vilket är fallet idag där Svensk Biblioteksförning står som värd för SAB-systemet – står värd för Dewey. I det här sammanhanget talar man om att lägga ut ett ansvar för nationell bibliotekssamordning som avser alla typer av offentligt finansierade bibliotek och vidare om vikten av att hålla samman det svenska biblioteksväsendet med ett gemen-

samt system för klassifikation. Det är en stor pedagogisk fördel om folk- och skolbibliotek också går över till Dewey, helst samtidigt som universitets- och högskolebiblioteken.

Men för att processen över huvudtaget ska kunna påbörjas krävs, enligt Utvecklingsrådets rapport, vissa åtgärder och beslut som även inbegriper ekonomin och kostnader i samband med en övergång:

- en partiell översättning av Dewey till svenska
- uppdatering och komplettering av befintlig konverteringstabell mellan SAB och Dewey
- eventuella åtgärder i databaserna BURK och LIBRIS
- utbildning i Dewey-systemet för biblioteksanställda
- fortlopande budget för licenskostnader för anslutning till Dewey; den kan i dagsläget uppskattas till några tusen kronor per bibliotek och år; viss användning kan dock vara gratis

Dessutom behöver man fatta beslut om en svensk värd och en budget för denna. Därtill behövs anvisningar med förslag på arbetsgång vid en övergång till Dewey som ett stöd i första hand för folk- och skolbiblioteken.

Rapporten har överlämnats till Svensk Biblioteksförnings styrelse.

För nästan 100 år sedan ratade Sverige Dewey Decimal Classification och valde att ta fram ett eget nationellt klassifikations-system, SAB. Idag är användandet av DDC världsomspännande. Kanske är folkbiblioteken i likhet med forskningsbiblioteken nu mogna att ta steget in på den globala klassifikationsarenan? Mogna eller ej: många frågor återstår att lösa.

HENRIETTE ZORN

Se även intervju med Magdalena Svanberg på nästa sida.

Läs också Erik Lindfeldts krönika i detta nummer.

FAKTA

Den amerikanska bibliotekarien Melville Dewey (1851–1931) konstruerade ett sätt att klassificera böcker som kallas decimalklassifikationen (Dewey Decimal System of Classification, DDC) publicerat 1876. Systemet, ett av de äldsta och som i sina nationellt anpassade varianter blev det mest spridda klassifikationssystemet, tillämpas för att ordna och göra biblioteksmaterial lättillgängligt. Det har hittills utkommit i 22 upplagor. Decimalklassifikationssystemet är hierarkiskt. Det delar in kunskap i tio huvudklasser där var och en delas in i tio underklasser. Varje klass har sedan ytterligare tio underklasser etc. Materialet katalogiseras efter kunskapsområde vilket gör att information relevant för ett område hålls samman. Melville Dewey grundade för övrigt 1884 School of Library Economy, den första biblioteksskolan i USA vid Columbia University i New York.

KURIOSA

Den amerikanska vissångerskan Tori Amos hade både Dewey och hans klassifikationssystem i tankarna när hon 2003 gav ut samlingsalbumet *Tales of Librarian*. Vid en första anblick och lyssning kan man inte riktigt begripa vad detta har med bibliotek och bibliotekarie att göra, men läser man det medföljande texthäftet noggrant upptäcker man att hon valt DDC-systemet för att klassificera sina olika låtar. Följaktligen är en hyfsat känd låt som *Crucify* klassificerad i huvudgruppen "Religion" som har nummer 200 men mer precis information finns att hämta i undergrupperna "Kristendom och Kristen teologi", nr 230, samt "Frälsning och Nåd", nr 234. Vad detta sedan tillför musiken kan man fråga sig men det ger i vart fall originella perspektiv på texterna. Och frågan är om DDC någonsin använts i dessa mer populära sammanhang?

HZ

Avdelningen för nationell samverkan på KB

För två år sedan presenterades din förstudie "Övergång till Dewey Decimal Classification: Vad skulle det innebära?" och då verkade det som om en övergång var aktuell. Sedan blev det ganska tyst i frågan. Varför har man fattat beslut just nu?

– Jag tror att man uppfattar att tiden är mogen, utredningen är gjord, man har tagit del av den och hunnit smälta den. Man uppfattar att det var dags att gå till beslut.

– Sedan var det så att alla tre delstudierna i katalogutredningen gick ut på remiss och svaren handlade mest om de två andra delstudierna. Jag tror att delstudien om Dewey hamnade lite i skymundan, väldigt få lämnade svar på Dewey i remissrundan. En möjlig orsak till det var kanske att Dewey kändes som något väldigt abstrakt som låg i framtiden. I de två andra delstudierna fanns det mer konkreta förslag att ta ställning till.

Hur lång tid kommer det att ta innan övergången till Dewey kan fullbordas?

– Från det att man kan sätta igång med att översätta och skapa verktyg för att kunna söka det som är SAB-kod och Dewey-kod tillsammans, till att planera utbildningsinsatser tar övergången nog minst tre år. Kan man starta projektet nästa år innebär det att KB kan börja klassificera med Dewey kring 2011. Sedan är ju förhoppningen – och det antyder också de signaler som man har fått – att andra bibliotek kommer att följa KB:s beslut om en övergång till Dewey.

Andra forskningsbibliotek?

– Ja, det är ju det som är aktuellt i första hand men det finns ju även ett intresse från folkbiblioteksvärlden. Framför allt på de stora folkbiblioteken.

Protokollet från Nationella referensgruppens möte i september ger vid handen att KB tar de centrala kostnaderna som uppkommer vid en övergång, exempelvis för översättningar och utbildning.

– Intentionen är att KB ska ta de centrala kostnaderna. Det de enskilda biblioteken måste räkna med är dels att det kommer att gå långsammare att klassificera i en övergångsperiod, dels att man måste avsätta tid för att utbilda personal. Beroende på hur man ser på hylluppställningen så blir också det en insats för de enskilda biblioteken. Om

man kan acceptera att man blandar Dewey och SAB på hyllorna och att det kanske inte blir alldeles exakt överensstämmelse mellan hyllsignum och klassifikationskoden i katalogen – vilket har varit fallet hittills – behöver man inte göra så mycket. Men vill man ha en helt ren Dewey-uppställning blir det mer insatser och mer kostnader.

Magdalena Svanberg menar att de stora kostnaderna ligger i översättningsarbetet. Det jobbet kräver motsvarande fyra personer som arbetar med det i cirka ett och ett halvt år.

– Och då tänker man sig en översättning av delar av Dewey, inte hela Dewey, dvs man översätter uppifrån i hierarkierna så mycket som motsvarar SAB-systemet idag. Resten får vara på engelska och efter hand kan man fylla på när man märker att något är problematiskt att tolka på engelska. Till det kommer vissa insatser för att göra samsökningsverktyg och för att mappa de svenska ämnesorden mot Dewey för att kunna ha den ingången också. Men det är en mindre insats än översättningsdelen.

Enligt Magdalena Svanberg beräknas de centrala övergångskostnaderna bli ungefär 7,5 miljoner kronor. I den summan ingår översättning av delar av Dewey, förbättring av konverteringstabellen mellan SAB och Dewey, utveckling av samsökningsverktyg och utbildning av bibliotekens anställda. Utbildningsinsatsen är beräknad utifrån att övergången till Dewey sker på de flesta svenska bibliotek. Om färre bibliotek går över blir kostnaden för utbildning mindre. De löpande centrala kostnaderna är ungefär 300 000 per år. Övergångskostnader på de enskilda biblioteken går inte att beräkna centralt eftersom de är beroende av hur biblioteken väljer att göra med hylluppställningen m.m.

De löpande kostnaderna ute på biblioteken är också svårare att beräkna, men för forskningsbibliotekens del skulle det kunna röra sig om sammanlagt tre miljoner kronor per år om övergången sker på bred front. Den uppgiften är beräknad utifrån att 80 % av det utländska förvärvet redan har Dewey-kod, och de beräkningar som finns i Katalogutredningens delstudie 1 som handlar om hur mycket tid som ägnas åt klassifikation.

Övergången medför inte några ökade löpande kostnader för biblioteken.

Folkbiblioteken ingår inte i KB:s uppdrag men har dessa överhuvudtaget beaktats i denna fråga? Hur tänker man?

– Det har funnits med representanter från folkbiblioteken både i utredningen och i den arbetsgrupp som berett det underlag som låg till grund för beslutet nu i höst. Vi har försökt att ta med oss synpunkter på vad det här kan innebära för folkbiblioteken men sedan är det här ju ett beslut för KB självt, inte för något annat bibliotek.

Vad blir enligt dig den största utmaningen i den här processen?

– Den stora utmaningen kanske ändå är de praktiska frågorna ute på biblioteken. Att tänka om och hur man ska lösa det här med hyllorna. Även om man kan tänka sig att ställa SAB och Dewey tillsammans och även om det ofta är väldigt exakta motsvarigheter så blir det ändå en hel del pyssel att skapa de här hylluppställningsstrukturerna.

– Det är ju ett annat klassifikationssystem, så för dem som ska klassificera är det ju anorlunda på många sätt, samtidigt som det på ett övergripande plan också är väldigt likt. Båda systemen är uppdelade efter disciplin och blir efter hand alltmer finfördelat och många koder motsvarar varandra exakt. Därtill kommer att en stor del av klassifikationsarbetet försvinner – det är färre som behöver jobba med det här eftersom man har Dewey-koder på så många utländska poster.

Måste man klassificera?

– Nej, det är klart att man inte måste, men det är ju ett väldigt bra sätt att ämnesbeskriva litteratur. Man har gjort alldeles för lite för att göra det tillgängligt för användarna – de ska ju inte behöva kunna klassifikationskoder eller behöva slå upp dem. Det ska ju gå att komma in utan att kunna koderna. Styrkan med klassifikation är att det är hierarkiskt, att man kan bläddra sig ner i strukturen och när det gäller Dewey: att det är internationellt och språkoberoende. Man kan ha en kod som är gjord var som helst i världen och den står för samma sak.

HENRIETTE ZORN

(och bättre ekonomi)

Hos Eurobib Direct hittar du allt för att spara böcker (och pengar!). Här finns marknadens bästa sortiment av bokplast, hjälpmedel och verktyg för bibliotek. Men vi har gått ett steg längre än så.

I vår katalog och i vår webshop hittar du en komplett guide hur det går till. Praktiska tips och råd som både nybörjare och proffs kan ta till sig. Vi lovar att det lönar sig. Och att ni kan lägga pengarna på nya böcker istället för att ersätta gamla.

Eurobib
direct

Beställ direkt på www.eurobib.com Eurobib AB | Box 150 | 221 00 Lund | tel 046 - 31 18 50 | www.eurobib.com | direct@eurobib.se

Kulturhusets **Grand Old Lady** checkar ut!

Utan biblioteket skulle Kulturhuset i Stockholm aldrig blivit den framgångssaga det är. Lyckade och uppskattade koncept som Rum för barn, Internationell Författarscen och Lava är alla sprungna ur Läsesalongen. BBL har träffat en veteran som vet det mesta om Kulturhuset.

FOTO: ÅSA EKSTRÖM

Elisabeth Weman har bland annat chefat över den hyllade skådespelerskan Pernilla August och Moderna museets chef, Lars Nittve, som båda arbetade som biblioteksassistenter på Läsesalongen under en period.

DET ÄR inte svårt att förstå att Elisabeth Weman har arbetat som bibliotekschef i Kulturhuset sedan 1971, då gatuplanet av huset med entré från den sk Plattan invigdes. Hon gör ett piggt och nyfiket intryck och har ett brinnande intresse för kultur i alla dess

former. Vi slår oss ner i hennes arbetsrum på andra våningen i Kulturhuset för att samtala om åren som gått. Utsikten är klassisk Stockholmsmiljö med de fem karaktäristiska Hörtorgsskraporna och Sergelfontänen med glasobelisken direkt utanför fönstret. Papershögar, tidningar och böcker på bord och

hyllor gör ett trivsamt intryck. I bokhyllan står bland annat ett inramat porträtt av den portugisiska författaren José Saramago som iklädd sin slängkappa kysste henne på hand när han besökte författarscenen. Elisabeth Weman har sett och upplevt en hel del under åren som gått. Som ung och nyutexaminerad från biblioteksskolan började hon arbeta på Stockholmsterassens bibliotek som då tillhörde Stockholms stadsbibliotek. Det numera nedlagda biblioteket låg i hörnet av Hamngatan/Sveavägen där SEB idag har sitt huvudkontor.

– Terrassenbiblioteket skulle vara en motvikt till den kommersiella kulturen i city, berättar Elisabeth Weman.

Många kritiserade arkitekten Peter Celsing's hus och flera ansåg att Kulturhuset var en av de fulaste byggnaderna i hela Stockholm. I dag är Kulturhuset prisat som en av de viktigaste och vackraste byggnaderna med sina karaktäristiska bryggor som visar aktiviteterna som pågår inne i huset – även om det nuvarande stadsbyggnads- och fastighetsborgarrådet Kristina Alvensköld (m) har sagt att huset borde rivas! Biblioteket fick sitt namn av Per Anders Fogelström och öppettiderna var generösa när man slog upp dörrarna till Läsesalongen.

– Jag minns att vi hade öppet från 9 till 22 på vardagarna. Dessutom var det öppet under helgerna. Med facit på hand var vi nog föregångare vad gäller generösare öppettider.

Många befarade att Läsesalongen skulle bli en värmestuga utan innehåll. Istället blev det ett välbesökt bibliotek som idag har 800 000 besökare årligen. Efter 20 år flyttade biblioteket upp två våningar i huset och lyckades också ta med sig besökarna. Sedan 1992 har Läsesalongen organisatoriskt tillhört Kulturhuset men ingått i Stockholms stadsbiblioteks nätverk.

Läsesalongen har haft en rik program-

verksamhet genom åren där man bland annat samarbetat med flera förlag. Nobelpristagare som Doris Lessing och Wole Soyinka har besökt Internationella författarscenen, och debattscenen har samlat åsikter om allt från kärnkraften till biblioteksnedläggningarna 1986, bara för att nämna några exempel. Samtidigt har bild- och konstutställningar som tex Leonardo da Vinci-utställningen 1994, konserten 1984 med Urban Sax och nyckirkus med Archaos 1990 pågått i och utanför Kulturhuset. Politikerna säger att det är stockholmarnas hus men nog är huset även en angelägenhet för besökare både inom och utanför nationen. Varje år tar man emot flera studiebesök, även internationella sådana. Bland annat har representanter från franska Centre Pompidou besökt Läsesalongen. Vad är då Elisabeth Weman mest nöjd med efter åren som bibliotekschef?

– Jag har haft förmånen att ha fantastiska och idérika medarbetare. Jag har noterat det och haft möjligheten att se till att en del av dem har gått vidare till andra avdelningar i huset. Sådana avdelningar som de i en del fall själva varit med om att skapa, konstaterar hon.

Hon har även haft en del oväntade arbetskamrater som skådespelerskan Pernilla August och Lars Nittve, chefen för Moderna Museet. Båda arbetade en period på 1970-talet som biblioteksassistenter på Läsesalongen.

Läsesalongen har genom åren kanske kunnat experimentera lite mer jämfört med andra delar av stadsbiblioteket för att man haft ett mer tillåtande klimat i ett mångsidigt hus. Samtidigt har biblioteket, som står för två tredjedelar av besökarna i hela Kulturhuset, inte så stor del av den totala ekonomiska kakan, menar Elisabeth Weman.

– Det satsas stora summor på marknadsföring, programverksamhet och personal men kanske inte alltid på basverksamheten.

På flera sätt har Läsesalongen nog varit inspiratör för andra bibliotek eftersom man var tidigt ute med att erbjuda lån av pocketböcker, musik, film, ljudböcker och talböcker, menar bibliotekschefen. Man har även satsat på att anställa personer med annan yrkesbakgrund än den traditionella bibliotekariens. Det behövs idérika människor som ser verksamheten med andra ögon – för det är då det händer något, menar hon.

– Fördelen med Kulturhuset är att när alla dessa yrkesgrupper – tekniker, keramiker, producenter, snickare, pedagoger och bibliotekarier – möts uppstår en dynamik. Och det är då inspiration och kreativitet gror.

Elisabeth Weman tror att dagens mentalitet har förändrat biblioteksmedarbetarna. I

Även artikelförfattaren har barndomsminnen från kulturens vardagsrum, där man bland annat kunde lyssna på Sparks senaste vinylskiva (ve och fasa!).

dag tar medarbetarna för sig mer för egen del vilket säkerligen stimulerar kreativiteten, medan man förr nog var mer kollektivt anpassad. Även jobbet som chef har förändrats eftersom nästan hela administrationsdelen lagts på chefsbordet.

– Som enhetschef sitter man på två stolar. När det gäller ekonomin måste jag se till helheten för huset som sådant medan mina medarbetare tycker att jag ska fokusera på biblioteksverksamheten. Dessutom har man den politiska sitsen.

Anpassningsförmåga krävs för att kunna jobba i en politikerstyrd verksamhet som Kulturhuset är. Elisabeth Weman minns en period på 1980-talet då man ville göra varuhus eller hotell av Kulturhuset. I dag sker de flesta kontakter mellan förvaltningsledningen och politikerna i stadshuset. Bibliotekschefen konstaterar att hon förr hade fler personliga kontakter med politikerna.

– Förr kunde politikerna lägga sig i mer och tycka både positivt och negativt om det som hände i huset. På den tiden besökte politikerna åtminstone Kulturhuset.

På sjuttioalet var det alternativet till den råa kapitalismen som genomsyrade verksamheten. I dag står sponsring på agendan. Samtidigt är Läsesalongen nog den del av verksamheten som fått minst av sponsringskakan. Under åren har Läsesalongen haft samarbete med vissa förlag och under en tid på 70-talet sponsrade Bibliotekstjänst Läsesalongen med hyllor och andra möbler. Men enligt Elisabeth Weman har det varit

mer trögt för Läsesalongen eftersom många hänvisar till bibliotekslagen och de officiella anslagen.

– Samtidigt kan det kanske öppnas möjligheter när Läsesalongen och Serieteket 2009 bildar en gemensam enhetsverksamhet. Serieteket är ju en unik verksamhet i dagsläget.

På ett sätt kan man säga att cirkeln sluts när Elisabeth Weman väljer att tacka för sig och bli pensionär vid 65 års ålder samtidigt som Läsesalongen flyttar tillbaka till sin ursprungliga plats i gatuplanet. Beslutet att lämna sin tjänst har växt fram under en längre tid. Elisabeth Wemans tvillingsyster var också hon bibliotekschef som arbetade på Stadsbiblioteket. Systemen drabbades av en hjärntumör som inom loppet av några månader satte punkt för hennes liv 2004. Händelsen har naturligtvis satt spår hos Elisabeth Weman. När hon nu slutar ska hon få mer tid för sig själv och sin familj. Men hon klipper inte banden helt med sin gamla arbetsplats.

– Eftersom jag i dag jobbar 50 timmar i veckan så skulle jag nog bli sjuk om jag slutade abrupt. Därför kommer jag att trappa ned successivt och finnas tillgänglig som en slags seniorrådgivare en tid efter nyår. Jag är ju faktiskt den enda som haft det här jobbet i huset. Nu är det dags för någon yngre förmåga att ta vid. Det ska bli spännande att följa den utvecklingen, tycker Elisabeth Weman.

ÅSA EKSTRÖM

Nordlib 2.0-konferensen:

Våga pröva – trots hindren!

Mashups, podcast, twitter, jaiku, mikroblogg – begreppen haglade i luften när Nordlib 2.0 gick av stapeln i slutet av november. Inspirationskonferensen var den första i sitt slag i Norden men förmodligen inte den sista. Arrangörerna ser gärna ett nytt nordiskt nätverk som inte nödvändigtvis behöver begränsas till en viss bibliotekstyp.

– Säg inte nej innan ni vågat smaka på blomkålen!

Föreläsaren och konsulten Richard Gatarski, öppnade konferensen Nordlib 2.0 genom att konstatera att barn och nej-sägare resonerar ungefär likadant när de förkastar det som de saknar kunskap om.

Han raljerade lite över fegisarna som avfärdar alla nya möjligheter och uppmanade dem att i större utsträckning våga testa. Uppmaningen var nog inte adresserad till representanterna från biblioteksvärlden. I Aula Magnas föreläsningssal satt många av de redan frälsta uppradade med sina laptops framför sig för att lyssna till experter som delade med sig av sina tankar kring de nya kommunikationsmöjligheterna i arbetslivet. På programmet stod presentationer av nya webbtjänster i biblioteksvärlden, ny webbt teknik och nya sökmeter samt föredrag av representanter för institutioner som framgångsrikt har anpassat tekniken i den egna verksamheten. Många av de engagerade deltagarna var aktiva under konferensen med bla mikrobloggning och med att skapa en gemensam tagg för Nordlib 2008. Taggen kan användas för att söka presentationer på slideshare.net och leta bilder, blogginlägg och Tweets om allt som rör konferensen. Enligt Camilla Smith, biträdande avdelningschef för e-resurser vid Stockholms universitetsbibliotek och en av de som organiserat konferensen, menar att det mesta fungerade mycket väl rent tekniskt. Bland föreläsarna fanns också en representant från folkbib-

lioteksvärlden, Åke Nygren från Stockholms stadsbibliotek. Han har initierat ett nätverk kring de här frågorna inom folkbiblioteksområdet och har även suttit med i organisationskommittén för en internationell motsvarighet till Nordlib. Enligt Camilla Smith vill man öppna för ett nytt nordiskt nätverk som inte nödvändigtvis behöver begränsas till en viss bibliotekstyp.

– Tekniken är gränslös och vi har mycket att lära av varandra, konstaterar hon.

Inledningen av konferensen var medvetet provokativ. Richard Gatarskis utspel om mesa nej-sägare spädades på med hyllningar till populärkulturen. Tv och dataspel gör oss alla mer smarta, hävdade han med stöd av Stevens Johnsons bok *Everything bad is good for you*. Dagens hjärnor klarar av mer komplicerade berättarskeenden och därför passar de sociala nätverken så bra in i kommunikationsprocessen. Han sammanfattade sitt föredrag med orden tänk om, lyssna, inbjud, support och börja skapa. Därefter fick bland andra Santiago de la Mora, partneransvarig för Google Book Search i Europa, lansera företagets boksökning på webben och visa dess möjligheter för biblioteken. Guus Van den Brekel, e-serviceansvarig på The Central Medical Library i Groningen i Nederländerna, demonstrerade fördelarna med öppet informationsutbyte och fri tillgång genom olika nätverk på webben. Bland annat nämndes nätverket OpenWetWare där man enkelt kan ta del av varandras kunskaper i biomedicin genom att exempelvis låta andra få tillgång till egna labbrapporter och resultat. Målet är inte enbart att få till stånd bättre samarbeten mellan nätverkets medlemmar utan även att via portalen på ett enkelt sätt bistå kollegor i hela världen med användbar information. Dessvärre är det i dag allt oftare kommersiella krafter som gör det som biblioteken egentligen borde göra, menade Guus van den Brekel.

– Biblioteken måste använda sig av de

verktyg som finns och visa sin närvaro på de platser där användarna är. Därmed är biblioteken med och bidrar till fler sökmöjligheter och ökad tillgänglighet.

Bibliotekarierna Malin Cantwell och Erik Stattin från Karolinska Universitetsbiblioteket (KIB), gav konkreta exempel när de berättade om sitt projekt för att höja kompetensen bland medarbetarna. Influerade av det amerikanska ”23 things” drog de igång sin egen motsvarighet till att lära ”10 saker på 20 veckor” – i praktiken en internutbildning av medarbetarna kring webbaserade verktyg och livslångt lärande. Alla 110 medarbetarna i det medicinska biblioteket erbjöds att delta i projektet för att lära sig mer om fördelarna med att använda sig av bland annat bloggar, rss-flöden, wikis och sociala nätverkstjänster i arbetet. Kunskapsnivån varierade bland deltagarna, vissa var redan flitiga användare av kommunikationstekniken medan andra var nybörjare. Samtliga deltagare fick via webben en videouppgift var fjortonde dag som skulle lösas. Eftersom deltagandet var frivilligt var ambitionsnivån skiftande, enligt handledarna. Vid projektstarten var man 77 deltagare men det var endast 13 deltagare som slutförde samtliga uppgifter. Utvärderingen visade dock en kvalitetshöjning. Merparten av de 77 medarbetarna upplevde att de blivit säkrare och fått större självförtroende när det gäller den nya tekniken. Idag använder man sig helt enkelt mer av de verktyg som finns att tillgå. Enligt Malin Cantwell är det framför allt bristen på tid som är den stora utmaningen.

– Ska man verkligen få till ett ordentligt tänk kring detta med webb 2.0 och uppgradera kunskapen krävs det nog att ledningen är med till hundra procent.

Bägge föredragshållarna uppmanade den ambitiösa yrkeskåren att också ha en mer lekfull attityd till ny teknik och att våga pröva sig fram. Förändringar tar tid och nybörjare bör skynda långsamt och ha lite

Digital BiblioteksGUIDE

WAGNER

www.wagnerform.se

”Barn och nej-sägare resonerar ungefär likadant när de förkastar det som de saknar kunskap om.”

tålamod. Erik Stattin och Malin Cantwell går dock vidare med projektet eftersom det har gett synergieffekter. Bland annat ska de utbilda blivande lärare i ”10 saker”.

– It’s all about sharing, menade de avslutningsvis.

Den erfarna föredragshållaren Brian Kelly – som arbetar vid UKOLN, ett nationellt rådgivningscenter för universitet och kulturavsinstitutioner – skriver nog under på det uttalandet även om han under programpunkten ”Realising the potential of Web 2.0” framför allt fokuserade på risker och hinder med webben.

– Om man floppar som talare i ett webb 2.0-sammanhang får det större spridning jämfört med ett misslyckande i ett slutet och traditionellt konferenssällskap. Samtidigt är ju genomslaget en enorm möjlighet, påpekade Brian Kelly.

Det karaktäristiska med webb 2.0 är en fråga om en attityd till riskerna i livet, konstaterade han.

– Det finns tre sätt att agera. Ignorera riskerna! Förkasta det hela! Eller så väljer man den gyllene medelvägen: att kalkylera med riskerna. Vi använder ju oss av banker fast vi vet att de kan gå i konkurs, konstaterade han.

Biblioteken bör dra nytta av möjligheterna och alla gratisverktyg som finns till förfogande samtidigt som man bör skaffa sig ett förhållningssätt för att hantera eventuella svagheter. För hindren och riskerna är många eftersom tekniken kan strula. Dessutom gäller det att se upp med IT-fundamentalister av alla de slag, menade Brian Kelly.

– Men kanske framför allt bör man se upp med biblioteksfundamentalisten: en typ som vill klassificera/indexera hela webben eftersom de alltid tror att de vet bättre än användarna, trots att användarna hellre söker själva än använder sig av krångliga bibliotekskataloger och bibliotekslänkar.

FOTO: ÅSA EKSTRÖM

ÅSA EKSTRÖM

Man ska inte säga nej innan man smakat. Eller provat ...

Tekniska problem knäckte **Europeana**

När Europas digitala bibliotek, Europeana, blev tillgängligt för allmänheten i slutet av november drabbades man omgående av tekniska problem. Konstruktionen höll uppenbarligen inte för tio miljoner besök i timmen. På Europeanas hemsida skriver man att man hoppas att problemen ska vara lösta till mitten av december och att man då kan "nyöppna" sajten.

FOTO: © EUROPEAN COMMUNITY, 2008

DEN OFFICIELLA invigningen av Europeana ägde rum den 20 november, i "Palais de Charles de Lorraine" i Belgiens kungliga bibliotek i Bryssel. Närvarade gjorde bla EU-kommissionens ordförande José Manuel Barroso, kommissionär Viviane Reding, Christine Albanel, Frankrikes kulturminister och nuvarande ordförande för rådet (kultur), EU:s ministrar med ansvar för kultur och audiovisuella medier samt företrädare för Europas kulturorganisationer.

Europeana är Europas multimedialbibliotek på internet. På www.europeana.eu är det meningen att internetanvändare världen över i ett första skede ska få tillgång till över två miljoner skatter i form av böcker, kartor, inspelningar, fotografier, arkivdokument, målningar och filmer från nationella bibliotek och kulturinstitutioner i EU:s 27 medlemsstater.

I ett enda virtuellt bibliotek och genom en webbportal som finns på alla officiella EU-språk kan man gratis och enkelt utforska Europas kulturarv.

År 2010 är det meningen att Europeana ska kunna ge tillgång till miljoner föremål (det har talats om tio miljoner) som representerar Europas kulturella mångfald. Vidare kommer biblioteket att ha interaktiva områden tex för grupper med särskilda intressen. Mellan 2009 och 2011 kommer cirka två miljoner euro av EU:s medel årligen att anslås för detta ändamål, enligt ett pressmeddelande i samband med lanseringen. Kommissionen planerar också att engagera den privata sektorn i den fortsatta utbyggnaden av Europeana.

Europeana drivs av stiftelsen för ett europeiskt digitalt bibliotek, som sammanför Europas viktigaste sammanslutningar av bibliotek, arkiv, museer, audiovisuella arkiv och kulturinstitutioner. Det nederländska nationalbiblioteket, Koninklijke Bibliotheek, är värd för Europeana. Enligt uppgift

ska över 1 000 kulturorganisationer från hela Europa ha tillhandahållit material för Europeana. Europas museer, inbegripet Louvren i Paris och Rijksmuseum i Amsterdam, har bidragit med digitaliserade målningar och objekt från sina samlingar. Statsarkiv har gjort viktiga nationella dokument tillgängliga och Frankrikes Institut National de l'Audiovisuel har tillhandahållit 80 000 utsändningar som återger det tjugonde århundradet, tex tidigt filmmaterial från slagfälten i Frankrike 1914. Nationalbibliotek i hela Europa har bidragit med tryckt och otryckt material, inklusive digitaliserade kopior av de stora bokverken som har gett upphov till nya idéer i hela världen.

Kungl. biblioteket är nationell samordnare för Sverige. I samband med lanseringen av Europeana kommenterade riksbibliotekarien Gunnar Sahlin det europeiska digitala biblioteket på KB:s hemsida: "Satsningen på Europeana är ett intressant försök att knyta samman det europeiska kulturarvet och öka dess tillgänglighet. En styrka med projektet är att material från arkiv, bibliotek och museer samlas. I detta ABM-samarbete är Sverige ett föregångsland".

Så sent som i början av året var från svenskt arkivhåll enbart Riksarkivet involverat. Men sedan har även Riksantikvarieämbetet och Statens ljud- och bildarkiv bidragit till webbplatsen.

Statens arkiv (Riksarkivet och Landsarkiven) deltar i Europeana med samlingen "Originaltraktater med främmande makter". Riksantikvarieämbetet bidrar med cirka 3 000 bilder från ämbetets bilddatabas Kulturmiljöbild.

Frankrike hör till det land som hittills lär ha bidragit mest till portalens innehåll – kanske inte så konstigt med tanke på att det var franska nationalbibliotekets ordförande, Jean-Noël Jeanneney, som på allvar satte bollen i rullning för ett antal år sedan.

HENRIETTE ZORN

Dignitärer vid den officiella invigningen. Fr v Viviane Reding, José Manuel Barroso och Christine Albanel.

RESAN TILL EUROPAS DIGITALA BIBLIOTEK.

Detta har hänt:

December 2004:

Google offentliggör sina planer på att digitalisera 15 miljoner böcker från engelskspråkiga bibliotek. Dessa böcker ska sedan bli tillgängliga på internet.

Januari 2005:

Franska nationalbibliotekets ordförande Jean-Noël Jeanneney skriver en debattartikel i *Le Monde* där han varnar för konsekvenserna av Googles projekt. Rubrik: Google utmanar Europa.

April 2005:

Som reaktion på en petition undertecknad av 23 nationalbibliotek, begär sex länder (Frankrike, Tyskland, Spanien, Italien, Ungern och Polen) att EU tar initiativ till skapandet av ett europeiskt digitalt bibliotek.

Juli 2005:

Frankrikes president Jacques Chirac låter tillsätta en kommitté med uppgift att upprätta förslag till hur det europeiska digitala biblioteket konkret bör utformas och hur Frankrike ska kunna bidra till att förverkliga projektet. Kulturministern leder kommittén tillsammans med Jean-Noël Jeanneney.

September 2005:

EU-kommissionen lanserar projektet "i2010" och lämnar ut det på öppen remiss.

November 2005:

EU:s kulturministrar ställer sig enhälligt bakom projektet "i2010".

Mars 2006:

EU-kommissionen utfärdar riktlinjer för arbetet med att förverkliga det europeiska digitala biblioteket.

December 2006:

Franska nationalbiblioteket presenterar ett förslag till portal för det europeiska digitala biblioteket. Denna blir tillgänglig på internet under namnet "Europeana".

Februari 2007:

En så kallad Maquette, dvs ett slags modell av hur den framtida europeiska kulturarvsportalen kan komma att se ut och fungera, föreligger. Projektet kämpar med kompatibilitetsproblem, upphovsrättsliga ersättningar och framför allt tillgång till mer digitaliserat material.

Hösten 2008:

På webbplatsen <http://dev.europeana.eu/> kan man få en förhandstitt på hur Europeana är tänkt att fungera, dock endast på engelska. 20 november öppnades Europeana med pukor och trumpeter för allmänheten men tekniken havererade nästan omgående och man var tvungen att stänga ner. När Europeana öppnar på nytt igen finns informationen tillgänglig på alla officiella EU-språk.

Biblioteksbladet har tidigare skrivit om Europeana i bla BBL nr 9/2006, BBL nr 3/2007 och BBL nr 3/2008.

Biblioteket för mänskliga rättigheter i **Georgien**

– informerar och utbildar allmänheten med svenskt stöd

I november reste bibliotekarie Lena Olsson tillbaka till Tbilisi i Georgien. Resan skulle skett tidigare men kriget mot Ryssland kom emellan.

I Georgien ska hon avsluta utvecklingsarbetet av biblioteket på Ombudsmannakontoret för mänskliga rättigheter, och vara gästlärare på universitetets bibliotekarieutbildning.

FOTO: LEIF HANSSON/WORLD REPORT

Dali Mgeliashuili och Khatuna Bolkvadze har sett biblioteket på Peoples Defenders Office i Tbilisi utvecklas till ett modernt bibliotek, bl a med stöd från Sverige.

DET MÄRKS INGET av kriget i den hektiska huvudstaden Tbilisi. Tbilisi är en grön stad med cirka en och en halv miljon invånare, anlagd på fyrahundratalet i en djup dal längs floden Mtkvari. Breda avenyer med tät, farlig och högljudd trafik, stora fontäner, kyrkor, statyer och parker är dominerande inslag i stadsbilden. Framtidstron efter sovjetstatens fall och rosrevolutionen märks främst i en febril byggverksamhet. Sovjetarvet består av betongbyggnader i olika grader av förfall.

I Tbilisi har Lena Olsson, som till vardags arbetar på Raoul Wallenberg-institutet i

Lund, medverkat till att bygga upp ett bibliotek specialiserat på litteratur om mänskliga rättigheter och internationell rätt.

Sedan 2004 har arbetet med biblioteket på Peoples Defenders Office, (PDO), den georgiska motsvarigheten till vårt Ombudsmannakontor, pågått med stöd av bland andra Raoul Wallenberg-institutet. PDO:s uppgift är att arbeta för mänskliga rättigheter genom att informera och utbilda allmänheten, och samtidigt värna den och dess rättigheter. Inte en helt enkel uppgift i ett land där kunskaperna om mänskliga rättigheter och friheter inte är var mans egendom. Georgien

fick bara fyra års självständighet efter tsarväldets fall 1917 och Sovjets invasion 1921 – det finns ingen demokratisk tradition att falla tillbaka på.

Civil Public Education Center är navet i arbetet med att stärka kunskaperna om de mänskliga rättigheterna i Georgien, och där är det nya biblioteket en viktig del.

Dali Mgeliashuili och Khatuna Bolkvadze arbetar på PDO:s bibliotek och har sett det växa fram från i princip ingenting till ett modernt bibliotek. Och att Lena Olssons insatser betydligt mycket är inget de döljer.

– Hon hjälper oss oerhört mycket och med hjälp av hennes arbete har vi kunnat katalogisera böckerna efter en internationell metod. Vi ser verkligen fram emot att hon kommer tillbaka. Målet är att skapa en digital katalog och göra den tillgänglig på webben för att underlätta arbetet här, säger Khatuna Bolkvadze, när vi träffas i Tbilisi i mitten av september.

Det är inte bara biblioteket som byggts upp från grunden. Hela fastigheten, som tidigare var KGB-chefen Berias residens, var förfallen när PDO övertog den. Nu är den renoverad och fräsch.

– Nu har vi ett modernt bibliotek med litteratur på georgiska, ryska och engelska i hyllorna, registrerade ännu så länge på Excel-blad. Det är främst böcker om internationell rätt samt lagtexter och litteratur om kvinnors, barns och flyktingars rättigheter, säger Dali Mgeliashuili.

Det georgiska alfabetet är ett av världens äldsta och georgierna har en gammal tradition av att läsa böcker.

– Jag är själv uppvuxen med böcker och tror att de är en större källa till kunskap än datorer. Det gör nog också folk i allmänhet, för intresset för litteratur är stort och det är inga problem att få dem att komma till biblioteken. Nu har vi det som behövs här, det viktigaste är nu att informera och hjälpa besökarna att använda det, säger Khatuna Bolkvadze.

Sophia Khorguani, vice ombudsman för mänskliga rättigheter vid Peoples Defenders Office, har lagt ner mycket energi på att få igång biblioteket. Här i ett jättegräl med en parlamentsledamot i tältlägret i Gori där hon blev beskylld för att vara tokig och provokativ för att hon har tagit med sig journalister till lägret.

Biblioteket har fått datorer donerade av US Aid och är uppkopplat till PDO:s fem regionkontor runt om i landet via internet. Ett sjätte kontor ska öppnas i staden Gori med stöd av de lokala myndigheterna där. Men ännu saknas en webbaserad katalog. Den webbaserade katalogen blir en av Lena Olssons sista insatser för PDO:s bibliotek eftersom projektet ska avslutas vid årsskiftet. Förutom det ska hon, med stöd av ett stipendium från Lunds universitetsbibliotek, gästföreläsa på bibliotekarieutbildningen vid Tbilisi-universitetet.

Vi talas vid på telefon när hon kommit hem till Sverige från Kunming i Kina. Där har hon medverkat i en workshop i informationssökning för universitetslärare som undervisar blivande åklagare och jurister.

Tanken var att vi skulle träffats i Tbilisi, men kriget kom som sagt emellan.

– Böckerna är givetvis det viktigaste och dem har de nu, både genom egna inköp och genom donationer. Vi har också hjälpt till med översättningar, så nu finns de på både

engelska, georgiska och ryska. Och vi har äntligen fått de tekniska förutsättningarna för att genomföra installationen av Open-Biblio som vi ska göra november, säger Lena Olsson.

– Idag är många mindre bibliotek i utvecklingsländer hänvisade till föråldrade program som är både svårarbetade och tröga. En del små bibliotek har fortfarande sina kataloger på handskrivna ark. Med öppen källkod blir det så mycket enklare att bygga och utveckla webbaserade kataloger med en mängd olika tillämpningar. Här behöver de dessutom kunna hantera georgisk, kyrillisk och latinsk skrift, samtidigt är en webbaserad katalog ett stort steg.

– Det innebär också att regionkontoren kommer att få en mycket bättre kommunikation med biblioteket i Tbilisi vilket på sikt kommer att underlätta arbetet med att introducera de mänskliga rättigheterna i Georgien.

Den andra delen av vistelsen i Tbilisi ska Lena Olsson föreläsa om moderna biblio-

tekssystem, elektroniska media och nästa generations webb 2.0 som bygger på mer interaktivitet och kommunikation.

– Förutom föreläsningarna ska jag medverka i undervisningen av blivande bibliotekarier, då främst om katalogisering och internationell standard. Med Lunds universitetsbibliotek som ett gott exempel, ska jag vidare berätta om nätverksarbete som en förutsättning för att öka och utveckla sitt yrkeskunnande. Det sker i ett samarbete med den georgiska motsvarigheten till Svensk Biblioteksforening, säger Lena Olsson.

I Tbilisi går arbetet vidare i PDO:s bibliotek. Förutom den ordinarie verksamheten hyr man ut datasalen till företag och grupper som vill öka sina datakunskaper och lära sig att söka information om mänskliga rättigheter i databaserna.

– Vår viktigaste uppgift nu är att förbättra relationerna med regeringens administration och frivilligorganisationerna. Vi har redan ett samarbete men vill utöka det och erbjuda våra tjänster genom Civil Public

Georgien

Education Center, säger Khatuna Bolkvadze.

Vi får också möjlighet att växla några ord med Cacha Gabuni, chef för hela Civil Public Education Center vars övergripande mål är att informera den georgiska allmänheten om mänskliga rättigheter och att det finns lagar som stöder dem.

– För oss är det viktigt att erbjuda kunskap och stöd som ett led i en allmän uppbyggnad av förståelsen om mänskliga rättigheter. Vi har ett PSM (post sovjet mentalitet/allmänt begrepp i Georgien) som vi måste överbrygga, och det är en generationsfråga om vi vill bli ett mer demokratiskt land, säger Cacha Gabuni.

– Därför fokuserar vi på strategiska nyckelgrupper som lärare, studenter och personer inom universitetsvärlden och erbjuder kurser och utbildningar. Vi har även ett samarbete med Barnens rätt och försöker nå ut över hela landet med en modell vi tror passar Georgien. I det arbetet är biblioteket en viktig del.

CLAES HINDENFELT /METRA REPORTAGE

Fotnot: PSM, att vilja ha alla fri- och rättigheter samt en hög materiel standard utan att göra något för att få det, och samtidigt slippa lagar och förordningar.

GEORGIE

Invånare: 4 400 000 invånare (2007)

Statsskick: republik, enhetsstat

Yta: 69 700 km

Huvudstad: Tbilisi, 1 081 700 invånare (2002)

Viktiga floder: Mtkvari

Nativitet/födelsel: 1,1 %

Folkgrupper: georgier 70%, armenier 8%, ryssar 6,3%, azerbajdzjaner 5,7%, osseter 3%, abchazer 1,8%, övriga 5,2%

Religion: ortodoxt kristna; minoriteter av muslimer och judar

BNP per invånare: 2186 US dollar (2007)

Valuta: lari, 1 lari är cirka 4,50 SEK. 100 tetri är 1 lari

Språk: georgiska är officiellt språk; ryska och olika minoritetsspråk förekommer

Viktiga exportvaror: livsmedel, metallvaror, kemikalier

Antal invånare per kvadratkilometer: 63,1

Kort historik

Oberoende från Ryska imperiet 1917

Invaderades av Sovjet 1921

Uppror mot Sovjetregimen 1989

Insbördeskrig 1992

Rosornas revolution 2003

Krig mot Ryssland 2008

Georgiska ortodoxa kyrkan

År 337 antog Georgien kristendomen som statsreligion, med den Georgiska ortodoxa kyrkan som statskyrka.

År 1811 införlivade Ryska ortodoxa kyrkan sin georgiska systerkyrka, mot georgiernas vilja.

År 1917, i samband med ryska revolutionen, återtog Georgiska ortodoxa kyrkan sin självständighet och blev på nytt autokefal, alltså med ett eget överhuvud – patriark.

År 1989 fick Georgiska ortodoxa kyrkan den Ekumeniske patriarkens i Konstantinopel/Istanbul erkännande som autokefal kyrka inom den ortodoxa familjen.

FOTO: LEIF HANSSON/WORLD REPORT

Georgiens nationsflagga består av ett Sankt Georgskors i rött och vitt på samma sätt som Englands flagga, och fyra Sankt Georgskors i rött i de fyra vita fälten. Valet av korstyp anspelar på landets namn. Man antar att femkorsflaggan kan dateras till 1300-talet.

Kampanjpris på streckkodsläsare!

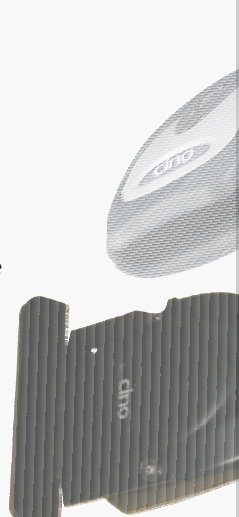
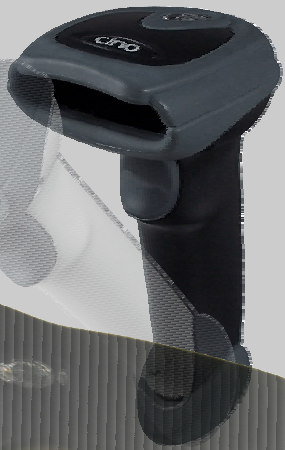
F-430 USB KIT (läsare med USB-kabel)	648:-
F-430 LARM (av/på larmdel för F-430)	731:-
F-760 USB KIT (läsare med USB-kabel)	746:-
F-760 Hållare (Hållare/ställ för läsare)	82:-

Vi har redan dragit bort 25% från ordinarie pris. Priset är exklusive moms och frakt tillkommer.

OBS!
Dessa läsare passar särskilt bra till bibliotek och hanterar bl.a. Plesseykoder.

PHF System AB
Sjövägen 8
746 31 Bålsta
Tel 0171-46 94 20
www.phf.se

Gäller vid beställning och leverans före 2008-12-31

Nationell kraftsamling i Japan:

Kulturskatter i den digitala eran

I Japan har man insett att det finns ett stort värde i att nationellt kraftsamla resurser och kompetenser. Institutioner som får ett uttalat nationellt ansvar inom sitt ansvarsområde ges möjligheter att utveckla tjänster och funktioner som inget enskilt bibliotek har möjlighet att åstadkomma.

NATIONAL DIET LIBRARY (NDL), det japanska nationalbiblioteket, kan tjäna som ett första exempel på vad som kan åstadkommas med en satsning på nationella resurser. NDL har fått ett uppdrag att lösa problemet med digitalt bevarande på nationell nivå. För att möta uppdraget initierades ett projekt för att utveckla ett system (NDL Digital Archiving System) och arbetsmetoder. Projektet syftar till att säkerställa långtidsarkivering och sökning av material i digitalt format och detta har resulterat i rapporten "Ensuring long-term preservation and usability of digital information" (National Diet Library, i.d.). NDL Digital Archiving System består av tre områden:

- **Acquisition and accumulation of digital information.** Detta innebär att man förvärvar och samlar material i digital form från webbplatser, white papers, års-

redovisningar, e-tidskrifter och digitaliserade böcker, men också material lagrat på cd och dvd.

- **Long-term preservation and provision of digital information.** Här handlar det om hur man skall kunna lagra material i digitalt format mer långsiktigt och inte minst att det även fortsättningsvis skall kunna vara sökbart.
- **Collaboration and coordination with other systems.** Utveckling av ett metadatabaserat system i samverkan med både nationella och internationella aktörer på området.

Systemet bygger på öppna standarder som exempelvis OAIS (Open Archival Information System) och metadataformatet METS (Metadata Encoding and Transmission Standard). Arbetet med utvecklingen av NDL Digital Archiving System har pågått se-

dan 2005 och det skall enligt planerna vara i bruk i full skala under 2009. Man har inom projektet utfört omfattande kopierings- och migreringstester och uppmärksammat stora problem med dagens mediatyper. Resultatet av testerna visar hur viktigt det är att nationellt kraftsamla kring ett system för digitalt bevarande. Kanske finns det erfarenheter att hämta från NDL för vårt nationella Centrum för långsiktigt digitalt bevarande, LDB-centrum.

Ytterligare ett exempel på vad som kan åstadkommas med nationellt samlade resurser är en state-of-the-art akademisk informationsinfrastruktur. Denna stöds och utvecklas av National Institute of Informatics (NII) och har starkt fokus på partnerskap och annan samverkan med universitet och forskningsinstitutioner i hela Japan. NII samverkar förutom med akademiska institutioner även med näringslivet och myndigheter.

Verksamheten vid NII syftar till att främja integrerad forsknings- och utvecklingsverksamhet inom informatikområdet, inklusive nätverk, mjukvara och innehåll. Den omfattar allt från teoretiskt och metodiskt arbete till mer tillämpad forskning. I uppdraget med akademisk informationsinfrastruktur arbetar NII med forskning och utveckling på nationell nivå inom den vetenskapliga informationsförsörjningen – både vad gäller service och tjänster och kommunikationsinfrastruktur. Verktyg och tjänster som utvecklas är till exempel en citeringsdatabas med fulltextsökning, en samkatalog med uppgifter om bland annat åtta miljoner böcker och 300 000 tidskrifter, en forskningsdatabas med ett stort antal forskningsprojekt där arbete och resultat redovisas samt en samling av databaser som exempelvis bibliografiska databaser. Alla dessa verktyg och tjänster går

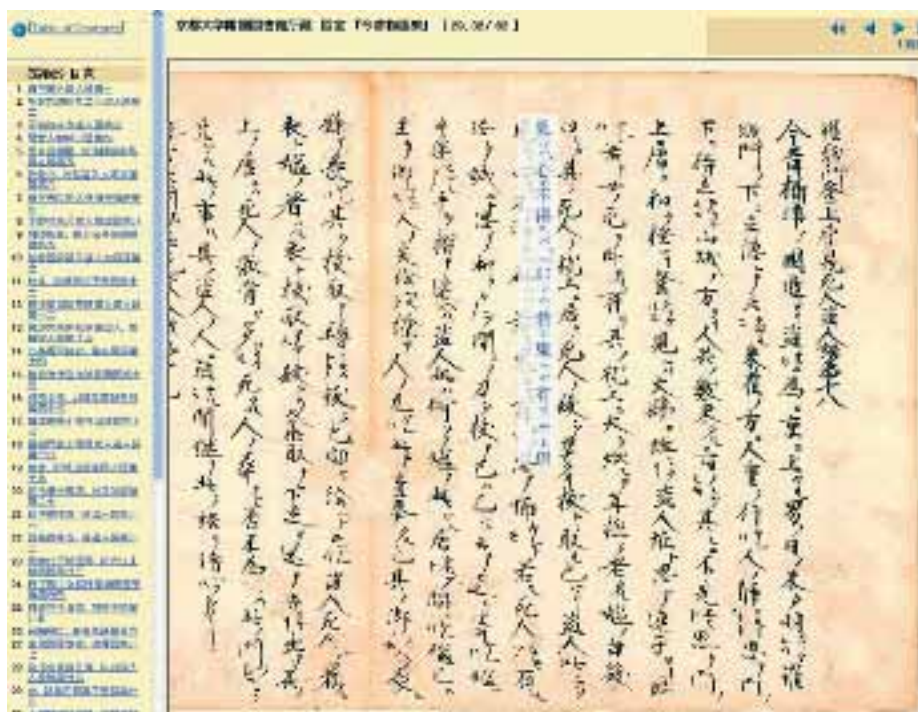

Fr v: Kazutsuna Yamaji, Associate Professor vid NII, Magnus Ilvered, IT-samordnare, högskolebiblioteket i Jönköping, Ulf-Göran Nilsson, bitr bibliotekschef, högskolebiblioteket i Jönköping, och Haruo Asoshina, Chief of GeNii Development team vid NII NDL Archiving System

att samsöka i ett gemensamt gränssnitt.

Ett annat område som man har ansett vara viktigt att samla resurser kring är medie- och kommunikationsvetenskap. I Chiba utanför Tokyo ligger National Institute of Multimedia Education (NIME) som har i uppdrag att upprätthålla en hög kompetens med egen forskning samt att tillhandahålla omfattande personella och materiella resurser för utbildning inom medieområdet. Man samarbetar nära med kommersiella medieföretag som TV-bolag, vilkas personal också är delaktiga i verksamheten. De materiella resurserna är omfattande med till exempel en mycket välutrustad TV-studio, inspelningsstudios, konferenssystem (bland annat satellitbaserad) och utrustning för multimedia-produktion. Alla dessa resurser är tillgängliga för universitet och högskolor. I servicen ingår även handledning på olika nivåer som ges av både institutets personal och personal från de medieföretag som ingår i samarbetet.

Ett exempel på den utveckling som sker på NIME är NIME-glad som är ett nationellt system för att hantera digitala läroböcker för den japanska universitetsvärlden. Systemet hanterar läroböcker lagrade i universitetens egna digitala arkiv och läroböcker lagrade i NIME:s eget nationella arkiv. Alla universitet och högskolor erbjuds att lagra i det centrala systemet. Målsättningen vid utvecklingen av NIME-glad var uttryckligen att underlätta för slutanvändaren att hitta relevanta läroböcker oberoende av vilket lärosäte som producerat materialet. Systemet innehåller drygt 30 000 läroböcker och mer än 10 000 objekt som exempelvis OpenCourseWare och öppna föreläsningar. Inom NIME-glad utvecklas även ett Video Retrieval System – ett system med teknik för röstigenkänning. Systemet skapar en möjlighet att söka efter ett enskilt ord eller fraser i en video, en träfflista redovisar positionen i filmen där föreläsaren uttryckt ordet eller frasen. Det här är motsvarigheten till fulltextsökningen när det gäller video- och audiofiler och kommer troligen att få en mycket stor betydelse för den enskilde användarens möjligheter att tillgodogöra sig innehåll på ett effektivt sätt. Detta kommer också innebära att informationssökningen blir mer oberoende av mediatyp. Ett liknande system har utvecklats vid MIT (Massachusetts Institute of Technology). NIME-glad följer genomgående vedertagna standarder såsom LOM (Learning Object Metadata) och OAI-PMH (The Open Archives

Nationalskatten Konjaku Monogatari. Lägga märke till transkriberingen i den vita markeringen!

Initiative Protocol for Metadata Harvesting) vilket gör att systemet tillåter direktsökning och harvesting.

NIME är också en drivande kraft och en av grundarna till GLOBE (Global Learning Objekt Brokered Exchange), som startade under 2004 med syftet att underlätta spridning av öppna läroböcker till användare över hela världen. Idag finns organisationer från Australien, Ecuador, Europa, Kanada, Syd Korea, USA och Japan representerade i GLOBE. Man samarbetar med att ta fram "use cases", regler för samarbetet och även utveckling av tekniker som möjliggör bland annat samsökning i de olika digitala arkiven.

Digitalisering av samlingarna ses som angeläget vid de japanska biblioteken och arbetet har också kommit långt på flera håll, framför allt när det gäller att öka tillgängligheten till äldre kulturskatter. Efterfrågan och användning av det digitaliserade materialet är mycket stor, inte minst från användare från andra länder. Kyoto University Library har en stor samling med omkring 50 000 historiska dokument. Flera av dessa räknas som nationella kulturskatter såsom "böckernas farfar" Konjaku Monogatari. Den räknas som Japans första bok och tillhör de mer än 3 000 titlar som hittills är digitaliserade. De har rönt ett stort intresse såväl nationellt som internationellt. Det digitala materialet finns samlat på <http://edb.kulib>.

kyoto-u.ac.jp/exhibit/ och har mer än 30 miljoner besök per år och av dessa är 90 % internationella besökare. Då skriftspråket består av ålderdomliga tecken har man utvecklat en programvara som transkriberar till dagens moderna tecken i realtid.

Besöken på forskningsbiblioteken gav vid handen att man i hög grad köper tjänster utifrån för att kunna hålla och utveckla en högre kompetens hos de anställda, för att kunna vara mer flexibel och för att av ekonomisk hänsyn kunna konkurrera ut olika arbetsuppgifter. Hylluppställning, bokframtagning från slutna magasin, kopieringsservice, användarsupport för datoranvändning, utlåningsservice och enklare referensfrågor är exempel på arbetsuppgifter som vanligtvis köps utifrån. Utöver detta använder man också ett stort antal studenter i yttre tjänst.

MAGNUS ILVERED

IT-samordnare, högskolebiblioteket i Jönköping

Studieresan till Japan gjordes möjlig genom stipendier från Stipendiestiftelsen för studier av japanskt samhällsliv samt Svensk Biblioteksforening.

National Diet Library. (i.d.). Ensuring long-term preservation and usability of digital information. Hämtad från <http://www.ndl.go.jp/en/aboutus/preservation.html>

Stipendiestiftelsen för studier av japanskt samhällsliv, <http://www.japanstiftelsen.se/>

ÅRETS HÅRDA KLAPPAR FRÅN BBL

Telefonkatalogen 2009 till **JAN SZCZEPANSKI**
 Jag vill leka affär av Tony Ross till **MAGNUS WICÉN**
Alla har rätt! Div författare till **ANNA KÅRING WAGMAN**
 Hålla masken av Magnus Ljunggren till **SOPHIE PERSSON**
 Mitt liv som halvtidsindian av Sherman Alexie till **JAN RISTARP**
 Allt räknas av Carl Crona till **ANNIKKI ALANNE**
 Ögon känsliga för *stjärnor* av Marie Rådbo till **NICLAS LINDBERG**
 Sockervadd och svåra val av Jacqueline Wilson till **INGA LUNDÉN**
 Fräs- den lilla panterkatten av Isabelle Halvarsson till **BRITTA LEJON**
 Jag *vill* ha vantar med blinkers av Staffan Johansson till **PETER ALSBJER**
 Dagbok för alla mina fans: Gregs bravader av Jeff Kinney till **LARS RYDQUIST**
 101 härliga halsband av Cheryl Owen till **MALIN ÖGLAND**
 Dygnet har 179 timmar av Birgitta Boucht till **ANNINA RABE**
 Att växa genom möten av Kay Pollak till **KULTURUTREDNINGEN**
 Jag, Dante och miljonerna av Frida Nilsson till **KENNET JOHANSSON**
 Mitt liv som pingvin av Katarina Mazetti till **WIVIANN WILHELMSSON**
 Ottolina och mysteriet med skolspöket av Chris Riddell till **JAN BJÖRKLUND**
 Allt du behöver veta för att överleva i det 21:a århundradet till **EVA SILVERPLATS**
 Mitt hopplöst normala liv. Rachel Rileys dagbok av Joanna Nadin till **JULIA REUTER**
 Lilla knappboken av Kenneth Andersson till **PETER AXELSSON**
 När lesbiska blev kvinnor av Hanna Hallgren till **CARL-HENRIK BERG**
 Sista kulan sparar jag åt grannen av Fausta Marianovic till **LINA YDREFELT**
 Konsten att leva innerligt av Ted Harris, Ann Lagerström till **UNO NILSSON**
 Bryt vanan och nå dina mål av Torben Wiese till **LENA ADELSON LILJEROTH**
 Anden - Gud här och nu av Anders Arborelius & Sten-Gunnar Hedin till **GUNNAR SAHLIN**
 Begåvade barn av sin tid. Historien om Noice av David Bogerius till **FREDRIK SCHULTE (M) TÅBY**
 Jag tror vi behöver *prata* faktiskt av Jon Jefferson Klingberg till **FORUM FÖR BIBLIOTEKSCHEFER**
 Kaxiga fåglar. Personligheter och relationer i fågelvärlden av Brutus Östling till **MARGARETA SVANELID**
 Jag är inte den du ser av Åke Smedberg till **JOHAN STAËL VON HOLSTEIN**
 Som en skugga på jakt efter sol av Klaus Fischer till **CHRISTER HERMANSSON**
 Kulla-Gulla stretar vidare - lägesrapport vid 60+ av Cecilia Hagen till **MATS MYRSTENER**
 Lotta på Bråkmakargatan (ljusboken) av Astrid Lindgren & Ilon Wikland till **LENA LUNDGREN**
 ”Man säljer inga julgranar på annandagen”. En bok *om* Hans Werthén av Carl Uggle till **BO ERIKSSON**
 Det gångna är som en dröm och det närvarande förstår jag icke av Göran Greider till **JOACIM HANSSON**
 När surpuppan log. En bok om positiv kommunikation av PG Wettsjö & John Steinberg till **BÖRJE SJÖLUND**
 Mera självkänsla än du kan hantera! av Petra Mede och Anna Granath till **SVENSK BIBLIOTEKSFÖRENING**
 Det här är en berättelse om en hemlighet. Det är också en hemlig berättelse... av Pseudonymous Bosch till **NICK JONES**
 ”Du tror väl att jag är död”. Vilhelm Mobergs brev 1950–1973 av Jens Liljestrand (red) till **BBL, PAPPERSTIDNINGEN**

HAR VI
GIVETVIS
VALT UR
HÖSTENS
BOKFLOD
AV BARN-
OCH VUXEN-
LITTERATUR

GSLG – Ett svenskt bibliotekskonsortium

1997 bildade fem högskolebibliotek ett "konsortium" – ett samarbete kring ett gemensamt bibliotekssystem. Styrelsen för Guiding Star Library Group, GSLG, summerar ett tioårigt projekt som har haft stor betydelse för samtliga inblandade parter och i hög grad bidragit till att öka kunskapen och kompetensen hos de medverkande biblioteken.

SOMMAREN 1997 UNDERTECKNADE rektorerna vid Högskolan i Borås, Högskolan i Kalmar, Högskolan i Växjö, Högskolan i Örebro och Lärarhögskolan i Stockholm en överenskommelse om ett samarbete kring drift och underhåll av ett gemensamt biblioteksdatasystem: Voyager. En grupp för samverkan bildades med uppgift att:

- svara för drift, underhåll och utveckling av ett gemensamt anskaffat biblioteksdatasystem bestående av programvara och hårdvara
- gentemot leverantör verka för en utveckling av systemet
- svara för gemensamma satsningar för kompetensutveckling, biblioteksservice, informationssökning m m inom gruppens verksamhetsområde.

BAKGRUND. När de fem högskolebiblioteken under vintern 1996/97 bedömde att deras dåvarande biblioteksadministrativa system inte längre höll måttet träffades de fem bibliotekscheferna för att lägga upp riktlinjerna för en gemensam strategi. De fem biblioteken var redan förenade genom innehav av samma bibliotekssystem, Tinlib under Unix, som upphandlats genom UHÄ i ett gemensamt avtal utan några förpliktelser gentemot varandra.

Under en orienteringsperiod om vilka system som fanns tillgängliga på marknaden mognade frågan om ett samarbete biblioteken emellan. Vi ville nämligen gemensamt:

- genomföra upphandling av biblioteksdatasystem
- dela hårdvara
- dela systemunderhåll
- utveckla applikationen

- vara förhandlingspart gentemot leverantörer
- ha en gemensam adress gentemot leverantörer.

Under upphandlingsfasen anlätades Verket för högskoleservice, VHS, som tillsammans med bibliotekscheferna och Urban Andersson, systembibliotekarien vid Högskolan i Borås, genomförde upphandlingen. Det slutliga valet föll på Voyager, ett system som redan fanns vid Stockholms universitetsbibliotek. Systemleverantörer var Endeavor Information System Inc., Chicago, USA, som också gav konsortiet ett namn: Guiding Star Library Group, GSLG.

Kontrakt skrevs våren 1997 och implementering skedde maj-augusti samma år. Upphandlingen bestod av tre separata delar: en för hårdvara, en för mjukvara och en för en servicebyrå som kan svara för driften av serverna.

Bibliotekscheferna förde också en diskussion om möjligheterna att skapa en gemensam katalog och en gemensam databas samt lokala regler och lokala rutiner. Det snabba genomförandet gjorde tyvärr att tiden inte räckte till för att förverkliga detta. Projektet lades på hyllan men det fanns kvar i bibliotekschefernas medvetande.

I konsortiet förband sig varje medlem att bidra med en andel av de gemensamma anskaffnings-, drifts- och underhållskostnaderna. Andelens storlek beräknades på respektive medlemsbiblioteks totala antal licenser.

GRUNDFÖRUTSÄTTNINGEN var att konsortiet i första hand skulle behandla frågor som rörde det biblioteksadministrativa systemet, dess underhåll och utveckling. Konsortiet skulle utveckla och förbättra systemet

tillsammans. Det skulle se likadant ut med samma funktioner på samtliga bibliotek. För konsortiemedlem gäller fortfarande att all kontakt med systemleverantör, systemunderhållare och hårdvaruleverantör kanaliseras genom konsortiet och i dess namn.

Andra samarbetstankar som vi diskuterade inom konsortiet var bl a:

- att utgöra unik förhandlingspart vid upphandling av produkter av intresse för alla inblandade
- att genomföra kompetensutvecklingsinsatser inom andra områden som inte redan kunde hänföras till överenskomsten om systemet
- att genom detta få en unik möjlighet att på ett rationellt, effektivt och otvunget sätt komplettera varandra i medieförsörjningens olika frågor som t ex fjärrinlån och fjärrutlån
- att ge bibliotekens medarbetare en unik möjlighet att genom kollegiala kontakter i samsarbetsgrupper eller individuellt finna samtalspartners till förmån både för den individuella utvecklingen såväl som för organisationens välmående

Man tänkte sig att samarbetet skulle vara till förmån för alla och inte till förfång för någon. Stor som liten skulle i olika sammanhang bidra med olika insatser så att fördelningen blev till allas fromma rättvis.

Det egna lärosätet och det egna biblioteket skulle med naturlighet alltid stå i fokus. Som konsortiemedlem skulle man emellertid alltid tänka steget längre och fundera över eller prata med medlemmarna om tänkt utbildning, tänkt seminarium eller annan planerad åtgärd kunde vara av konsortiekaraktär eller av konsortieintresse.

Allt skulle naturligtvis komma att bero på bibliotekschefernas vilja till samarbete. Att ge och att ta kan vara stimulerande och utvecklande men självklart också krävande.

ETT GEMENSAMT BIBLIOTEKSDATASYSTEM – TEKNISK LÖSNING. Särskild vikt lades i upphandlingen vid det tilltänkta systemets öppenhet, datastruktur och tillämpning av vedertagna standarder. Inom gruppen fanns

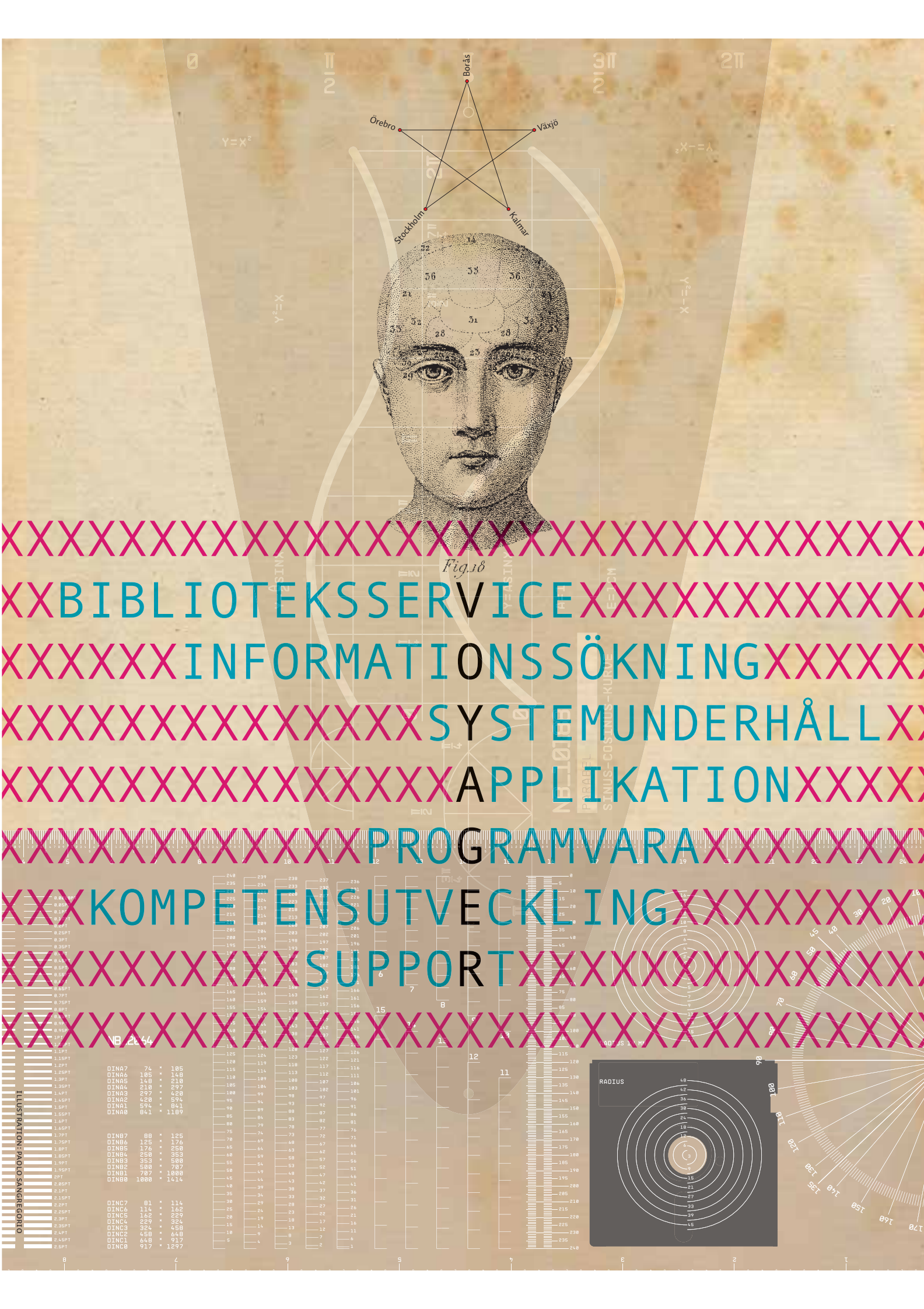

Fig. 18

XX
XXBIBLIOTEKSSERVICEXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX
XXXXXXXXINFORMATIONSSÖKNINGXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX
XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXSYSTEMUNDERHÅLLXXXXXXXXXXXX
XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXAPPLIKATIONXXXXXXXXXXXXXXXX
XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXPROGRAMVARAXXXXXXXXXXXXXXXX

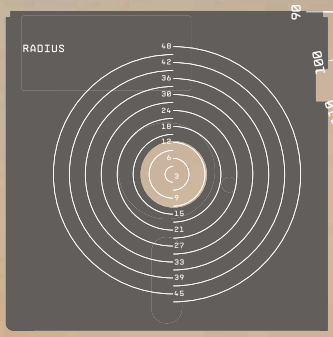
XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXKOMPETENSUTVECKLINGXXXXXXXXXXXX

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXSUPPORTXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

XX

ILLUSTRATION: PAOLO SANREGORDIO

DINA7	74	* 105
DINA6	105	* 149
DINA5	148	* 210
DINA4	210	* 297
DINA3	297	* 420
DINA2	420	* 594
DINA1	594	* 861
DINA0	861	* 1189
DINB7	88	* 125
DINB6	125	* 179
DINB5	176	* 258
DINB4	250	* 353
DINB3	353	* 500
DINB2	500	* 707
DINB1	707	* 1000
DINB0	1000	* 1414
DINC7	81	* 114
DINC6	114	* 162
DINC5	162	* 229
DINC4	229	* 324
DINC3	324	* 458
DINC2	458	* 648
DINC1	648	* 917
DINC0	917	* 1297

sedan tidigare en mycket god kompetens och ett stort intresse för systemutveckling. Man var också väl medveten om att befintliga system med stor inbyggd komplexitet – för dit måste man räkna bibliotekssystem – aldrig levereras i perfekt skick. Och i takt med den övriga utvecklingen kommer det alltid att ställas krav på att biblioteken själva måste kunna hantera och bearbeta ingående data. Ett system måste därför vara konstruerat så att det går att utveckla vidare.

Man ville naturligtvis även ha ett, för sin tid, modernt system. 1997 gav långtifrån alla svenska bibliotek sina användare möjlighet att söka efter material och utnyttja andra bibliotekstjänster online via ett webbgränssnitt (som exempel kan nämnas att första versionen av Libris Webbsök startade senare samma höst). Man såg också helst att det nya systemet i grunden var byggt med ny teknik, och inte bara ett moderniserat utanpåverk till en gammal produkt.

I samband med upphandlingen ställdes man inför valet att använda ett helt gemensamt system, där de fem biblioteken delade på allt inklusive publik katalog eller att köpa fem separata system. Valet blev en kompromiss – ett gemensamt system, fast uppdelat på fem instanser. Det innebar att varje bibliotek kunde ha sina egna inställningar, bibliografiska poster, låntagare och leverantörer m m, samtidigt som hela systemet kunde administreras centralt, man kunde samordna utveckling och uppgraderingar och man fick en starkare ställning gentemot leverantörerna. Dessutom kunde bibliotekspersonalen på de olika biblioteken – såväl teknisk som administrativ personal – samordna sina utbildningsbehov och ha ett stort kunskapsutbyte under fasen för genomförandet och även i det framtida arbetet med systemet.

En av de ursprungliga tankarna med ett systemkonsortium var att kunna förlägga en betydande del av systemförvaltningen, det vill säga serverdriften, back-up och annat, utanför själva konsortiet och de medverkande bibliotekens lokala IT-avdelningar.

I samband med upphandlingen av system upphandlades därför också en servicebyrå. Första valet var Göteborgs datacentral som bäst uppfyllde de krav som ställdes. Ett av dessa krav var för övrigt att servicebyrån skulle kunna tillhandahålla en bandbredd om minst 1 Mbit, vilket då, 1997, var ett krav som i stort sett bara institutioner anknutna till universitetsdatanätet, SUNET, kunde tillhandahålla i Sverige.

I samband med Göteborgs datacentrals

omstrukturering flyttades maskinparken till Lund för att slutligen hamna på Stockholms universitet, där den administreras än idag. Detta möjliggjordes av att systemet tillämpade en fullt utbyggd klient-server-lösning.

Ganska tidigt insåg man att det fanns ett behov av större teknisk samordning inom gruppen. Supportfrågorna var – och är – många, och alla är inte av den naturen att systemleverantörens support är bäst lämpad att besvara dem. Det fanns också ett stort behov av lokal kringutveckling. Mycket gjordes redan på de olika biblioteken men mer resurser behövdes. Hösten 1999 skapades därför en gemensam systembibliotekarietjänst för konsortiet.

SYSTEMBIBLIOTEKARIENS UPPGIFT inom konsortiet har varit att samordna och – i förekommande fall – ge support till biblioteken, samordna och genomföra utvecklingsinsatser samt att vara konsortiets representant gentemot leverantörer, servicebyrå och användargrupper.

Detta har, periodvis, varit en stor utmaning. Även om de medverkande biblioteken kan tyckas vara lika till organisation, uppdrag och storlek har man ändå alltid sina egna rutiner, arbetsflöden och sin egen historia. Att detta ofta utmynnar i många olika önskemål är därför naturligt.

Att skapa en hållbar teknisk lösning för fem bibliotek – och undvika att detta resulterar i skapandet av fem separata lösningar – kan vara problematiskt. Men det kan också ge positiva synergieffekter i form av att man tvingas analysera, ompröva och förnya befintliga rutiner och tänkesätt. I vissa fall kan det kanske även väcka idéer om hur man på ett bättre sätt kan arbeta.

De svenska Voyager-biblioteken har lagt förhållandevis stora resurser – både i tid och i pengar – på egen utveckling av kringapplikationer för att förbättra funktionaliteten i systemet. Möjligheten att kunna göra detta var, som tidigare nämnts, en viktig faktor vid valet av system.

EN SAMMANSTÄLLNING av kostnaderna för biblioteksdatasystemet för perioden 1997-2006, inklusive ett gemensamt inköp av SAGA-systemet, visar att 16,2 miljoner kronor förbrukats för de fem biblioteken tillsammans. Då ingår avgiften för utveckling, drift och service av mjuk- och hårdvara, nya investeringar, lönekostnaden för gemensam systembibliotekarie och utlägg för styrelse- och modulgruppsmöten, utbildning och

gemensamma idéseminarier kring aktuella teman. Om kostnaden fördelas jämnt mellan biblioteken blir det 324 000 kronor per år – kan det bli förmånligare?

Samarbetet under dessa tio år har skett med ömsesidig respekt och hänsyn till varandras olikheter. Det har utan tvekan haft stor betydelse för samtliga inblandade parter. Inte minst för den bibliotekspersonal som i sitt dagliga arbete har arbetat med systemet.

Att dela ett bibliotekssystem ställer krav på samordning, anpassning och vilja att bidra i en gemensam målsättning. Detta i synnerhet om de medverkande biblioteken är såväl geografiskt som organisatoriskt splittrade.

Samarbetet har också skapat nätverk, formella, men framför allt informella och kollegiala, som varit till nytta i många olika sammanhang. Det har i hög grad bidragit till att öka kunskap och kompetens hos de medverkande biblioteken.

Förutom GSLG-biblioteken har också medarbetare vid Stockholms universitetsbibliotek, SUB, aktivt deltagit i samarbetet kring utvecklingen av Voyager. Universitetsbiblioteket har under många år haft en medarbetare adjungerad till GSLG:s styrelse.

HUR SER FRAMTIDEN ut för konsortiet? En medlem har lämnat samarbetet 2008. Två andra medlemmar kommer att fusioneras inom en nära framtid. Voyager har blivit uppköpt av företaget ExLibris. Företaget äger också ALEPH och har aviserat utvecklingen av ett nytt bibliotekssystem. Framtiden för konsortiet är oviss. Planering av verksamheten sker för ett år i taget.

I anslutning till dagsaktuella diskussioner om nationella system och samordning liksom till det ständigt aktuella behovet av samverkan, är kunskaperna och erfarenheterna från GSLG-samarbetet en ovärderlig resurs, även för övriga i Bibliotekssverige.

Förmodligen gäller det även frågor som inte explicit handlar om bibliotekssystem.

ELISABET ANDERSSON,

Örebro universitetsbibliotek

URBAN ANDERSSON,

Göteborgs universitetsbibliotek, (tidigare systembibliotekarie Högskolan i Borås)

BERTIL JANSSON,

Högskolan i Kalmar, (tidigare bibliotekschef Högskolan i Kalmar)

EVA LILJA,

Göteborgs universitetsbibliotek, (tidigare bibliotekschef Högskolan i Borås)

DANMARK

ALLT VÄL PÅ BIBLIOTEKSFRONTEN?

”En mindre krig er i øjeblikket i gang om de danske biblioteker”, skrev Information i mitten av november. Anledningen är en ny rapport från Kulturministeriet om folkbibliotekens utveckling efter kommunreformen. Rapporten har utarbetats av Styrelsen for bibliotek og medier. Dess positiva slutsatser delas inte helt av Danmarks biblioteksforening som menar att skildringen är alltför ”rosenrød”. Den ger ett intryck av ”et biblioteksvæsen i fuldstændig balance”. Så är inte fallet. Biblioteken har fått svårare arbetsvillkor. Bland annat har biblioteksbudgetarna minskat och befolkningen i ytterområden har fått sämre service. Detta är ”i direkte modstrid med regeringens ønske om at videreudvikle videns- og informationssamfundet”, skriver Danmarks Biblioteksforenings ordförande Vagn Ytte Larsen i ett pressmeddelande.

Rapporten visar däremot att anslagen i stort legat på en stabil nivå sedan år 2000. Många små bibliotek har försvunnit till förmån för färre och större bibliotek med längre och flexiblare öppettider. Fler än sextio av landets kommuner bygger eller planerar att bygga nytt, bygga om eller renovera biblioteken. Låntagarna har också ändrat vanor. Nu lånar de mer musik, multimedia och film. Bokutlåningen har minskat.

Kulturminister Carina Christensen är belåten över rapporten som enligt henne ger en bild av en bibliotekssektor som är i full gång med att anpassa sig till de nya kommunala strukturerna. I en sådan brytningstid är det viktigt att vi tänker långsiktigt och strategiskt, menar hon och har därför beslutat att tillsätta en utredning som behandlar folkbibliotekens roll i kunskapssamhället. Utredningen ska i början av år 2010 komma med några rekommendationer på grundval av rapporten.

(www.kum.dk, www.bs.dk, www.dbf.dk)

LÄXHJÄLP PÅ NÄTET

Det finns många erbjudanden om läxhjälp på bibliotek och skolor men unga avstår från att använda den. Det är inte ”coolt” att gå till ett ”lektiecafé”. Hjälpbehovet är stort – inte minst bland pojkar med en annan etnisk bakgrund än dansk. Nästan varannan av de tvåspråkiga eleverna har för dåliga grundkunskaper för att kunna genomföra en yrkesutbildning när de lämnar skolan.

Kanske kan det så småningom bli en ändring på detta tack vare virtuella läxféer, där elever och frivilliga läxhjälpare kan mötas ansikte mot ansikte med hjälp av en webbkamera och tala och chatta med varandra utanför skolan och biblioteken. Det hoppas integrationsminister Birthe Rønn Hornbech: ”Vi vill vara där de unga är. Genom att vara på nätet kan vi också nå de unga som har svårt att få hjälp med läxorna hemma och som väljer bort den traditionella läxhjälpens som erbjuds på skolor och bibliotek.”

Tillsammans med kulturminister Carina Christensen invigde och demonstrerade Birthe Rønn Hornbech ett pilotprojekt vid Ellebjerg Skole i Köpenhamn i november. Projektet är ett samarbete mellan Integrationsministeriet, Stadsbiblioteket och Kulturministeriets Styrelse for Bibliotek og Medier. Ungdommens Røde Kors, Dansk Flygtningehjælp och Red Barnet Ungdom. Erfarenheterna ska ligga till grund för att utveckla en landsomfattande läxhjälp online.

(www.bs.dk)

FINLAND

SNABBARE DIGITALISERING

Nationalbibliotekets digitaliseringscentral i S:t Michel får fart på sitt arbete med det litterära kulturarvet tack vare en ny automatskanner. Den har finansierats av Helsingfors universitet, tillverkats av schweiziska ASSY och är den första i Norden.

En stor del av Nationalbibliotekets sam-

lingar från slutet av 1800-talet och 1900-talet är på väg att förstöras på grund av papprets förurning. Det finns alltså skäl att skynda på digitaliseringen. Med automatskannern går det snabbt. Den kan tex skanna ett verk på 200 sidor på omkring 20 minuter. Det sägs vara tio gånger snabbare än när man skannar för hand.

(www.biblioteken.fi)

MEXIKO

EN DÖENDE YRKESKÅR

Det gamla yrket ”skrivare” finns kvar på många platser i världen, som vid Plaza Santo Domingo i Mexiko City. Där lever ett 20-tal skrivare fortfarande på sitt yrke. Mest handlar uppdragen om skatteärenden eller klagomål till myndigheter – mindre ofta om kärleksbrev eller avskrifter. En bra dag kan en skrivare ha 8–10 kunder, men efterfrågan minskar. Det beror inte på att alla plötsligt har lärt sig läsa och skriva utan på att kärleksbrev ersatts av mobilsamtal och att avskrifterna ersatts av kopiering. Var tionde invånare i Mexiko kan fortfarande varken skriva eller läsa.

(The Economist 22/11 2008)

NORGE

40 MILJONER TILL SKOLBIBLIOTEKEN

Framtiden för skolbiblioteken i Norge ser ljusare ut. Norsk Bibliotekforening samt ”Aksjonen SkolebibliotekLøftet” har varit aktiva i att kräva att myndigheterna fullföljer de intentioner som gavs i biblioteksutredningen Bibliotekreform 2014. Det har nu delvis skett genom att kunnskapsminister Bård Vegar Solhjell utlovat totalt 40 miljoner till ”Program for skolebibliotekutvikling”.

Programmet startar i januari 2009 och ska pågå i fyra år. Det får vetenskaplig tyngd genom att det knyts till universitetet i Agder.

De ekonomiska ramarna är tio miljoner om året och pengarna ska användas inom fyra områden. Målen är att öka läskunnigheten, att stärka kompetens- och kunskapsutveckling samt att stärka informationskompetensen. Det fjärde området är statistik, regelverk och samarbete. Detaljerna är inte klara.

Biblioteken hoppas att detta ska vara startskottet till förbättrade skolbibliotek, och att även Kulturdepartementet "får en positiv utmaning".

(www.norskbibliotekforening.no)

STORBRITANNIEN

AVANCERADE STÖLDER

Delar av oersättliga boksamlingar i British Library har vandaliserats. Även Bodleian Library i Oxford har drabbats. Skadegörelsen har varit mycket avancerad. Med hjälp av en skalpell har den iranskfödde forskaren Farhad Hakimzadeh skurit ut kartor och annat ur böcker på ett sätt som har varit svårt att upptäcka för blotta ögat. Först när en annan forskare 2006 anade att något inte stod rätt till med en unik bok från 1600-talet och bibliotekets experter noga undersökte verket ifråga, kom biblioteket stölderna på spåret. Sedan följde ett mödosamt och avancerat dektivarbete som slutligen kunde binda Farhad Hakimzadeh till brottet. Man fastslog att 842 böcker hade tagits ut av honom och att åtminstone 150 av dessa var skadade. De unika böckerna hade skrivits av de européer, som från 1500-talet och framåt hade förbindelser med Mesopotamien, Persien och Mogulimperiet. Vid upptäckten av skadorna var Farhad Hakimzadeh chef för "Iran Heritage Foundation", en idéell organisation som han bildat 1995 för att främja Irans historia, språk och kultur.

Polisen fick ta över fallet och vid en razia i hans hem fann polisen delar av det som stulits. Biblioteket tog extra illa vid sig av att ämnesexperten Farhad Hakimzadeh, en Harvardutbildad mycket rik affärsman, förläggare och intellektuell, kunde missbruka ett förtroende och ställa till med detta. "One selfish person was not caring about the rest of us."

(www.guardian.co.uk, www.museum-security.org)

Bibliotek som bibliotek – **Frans G. Bengtssons** Minnesbibliotek

FRANS G. Bengtsson levde sina sista femton år i flygelbyggnaden på Ribbingsfors herrgård strax vid gränsen mellan Västergötland och Värmland. Det är en vacker plats alldeles där sjön Skagern smalnar av till Gullspångsälven för att nå ett annat vattendrag. "Det är för all del roligt att fara till Vänern och bada, men inte så alldeles utomordentligt roligt. Dessutom är vattnet kallt i Vänern." Här står det också "En gammal ek", nu sannolikt mer än någonsin anfrätt inte bara av ålder utan också av modern miljöförstöring.

"Den är allt gammal, den, säger den nyin-vandrade skribenten förståndigt.

– Den är femhundra år gammal, säger skribentens fru, som är född på stället."

Som från början Bonnier-författare hade Frans G. Bengtsson gått över till Norstedts när en gammal bundsförvant från Lund, Karl Ragnar Gierow, blivit förlagets litteräre chef. "I rummet bredvid ditt" satt den "skånskförstående arbetskamraten" Gerda Fineman, som efter en tids författarkurtis blev fru Bengtsson – "det enda Norstedts förlorat på mig". Anledningen, alltså, till att Frans G. Bengtsson kom att hamna så långt "från det magra hörn av Skåne där furorna äro högre än ekarna".

På Ribbingsfors hade Frans G. Bengtsson ett lika stort som imponerande privat och personligt bibliotek med en myckenhet essentiella titlar inom den breda kultur- och vetenskapssfär som var utmärkande för hans energiska läsning och enorma beläsenhet. Skönlitteratur – åtskilliga titlar med glada, vänskapliga och många gånger beundrande hälsningar från tidens författarcorps och vetenskapliga etablissemang. Merparten dock fackböcker i företrädesvis filosofi, litteratur, geografi, historia, biografi på förutom svenska språket i första hand engelska, tyska, franska och övriga nordiska språk med däribland också praktfullt illustrerade

verk i stora format. Böcker som överlag förefaller väl lästa och noggrant studerade med ledning av den mångfald understrykningar och anmärkningar de försetts med. Än om undantag går att påvisa. "Mina böcker stod med sina dedikationer i täta led ouppskurna i övre hallen i hans hus, alldeles utanför sovrummet" (Sven Stolpe).

När Gerda Bengtsson – "f.d. fröken Fineman (som nu fått vänja sig vid en enklare benämning)" – några år efter makens död 1954 flyttade från Ribbingsfors till en lägenhet i tätorten Gullspång, flyttade de mer än 5 000 böckerna också med för att låta sig installeras på lagerhyllor i HSB-husets källarlokal. Ett avsevärt regnväder 1972 översvämde källaren och hann i begränsad omfattning, som när slottet Tre Kronor brann 1697, fukt-skada ett smärre antal volymer. Samlingen räddades, flyttades, omhändertogs och har alltsedan dess vårdats och visats för allmänhet och forskare av tidigare rektorn och kulturchefen Sune Jakobsson, som kommit att bli en av landets mest framträdande kännare av Frans G. Bengtssons författarskap.

*

Biblioteket är katalogiserat och klassificerat i enlighet med för andra liknande offentliga institutioner gängse principer. Materialet är indaterat och sökbart i LIBRA-format där ett särskilt anmärkningsfält också innehåller de personliga kommentarer Frans G. Bengtsson gjorde i sina böcker. I många av verken fanns instuckat brev från olika adressater och dessa är systematiserade med tillgänglighet i ett särskilt kartotek. Frans G. Bengtssons egna epistlar till vänner och ovänner förvaras till största delen i Lunds universitetsbiblioteks handskriftsavdelning och är i olika varianter utgivna av Frans G. Bengtsson-sällskapet. Brev till Frans G. Bengtsson finns i begränsad utsträckning som kopior i förlags- och tidsnings/tidskriftsarkiv men är i övrigt borta, sannolikt på mottagarens eget initiativ.

Bokbeståndet har under åren förvarats

i olika lokaler, mer eller mindre tillfälliga, mer eller mindre praktiska, för att nu funnit den plats som i sin funktionalitet förhoppningsvis blir den permanenta.

Tidigt i somras återöppnades Frans G. Bengtssons Minnesbibliotek i ny ändamålsenlig lokalitet centralt belägen i Gullspång, i en byggnad som dessutom inrymmer såväl vårdcentralen som kommunbiblioteket. Där är det nymålat och fräscht med frikostigt utrymme. På fria väggytor hänger Jordi Arkös litografier med motiv från *Röde Orm*, inramade och inglasade tack vare bidrag från den lokala Lions-föreningen. Här finns också Frans G. Bengtssons skrivbord ursprungligen från brukskontoret, en kvadratisk jättepjäs med en utfalsad arbetsplats på var och en av de fyra sidorna.

Biblioteket hyser också en nyligen donerad samling Frans G. Bengtsson-litteratur. Den är från Bengt Göran Lundholm, läkare i Örnsköldsvik, som under många år byggde upp ett unikt specialbibliotek med i stort sett allt som Frans G. Bengtsson publicerat i bokform men också i antologier, samlingsverk och periodiska organ av olika slag. Här finns olika utgåvor och upplagor, svenska som utländska, skolböcker, exemplar av tidningar och tidskrifter från *Ord & bild*, *BLM* och *All världens berättare* till såväl *Veckojournalen* som *Veckorevyn*.

Ett Bengtsson-bidrag ingår i en sannolikt rätt obekant publikation, som kom ut med sammanlagt fyra nummer åren 1948–1950. Den är i vackert utförande med sitt pappartade omslag och bastanta pappersinlaga,

saknar uppgift om redaktör men uppger en redaktionsadress i Göteborg och abonnemangspriset för de fyra häftena till 15 kronor (för säkerhets skull skrivet "KR 15:-").

På första sidan i första numret finns en introducerande artikel betitlad "Quo vadis humanitas?" i vilken det bl.a. står: "Västerens klarögd tanke och Österens djupa meditativa livsvisdom måste förenas med varandra. För detta mål – att besinna oss på, och levandegöra våra andliga tillgångar – är det vi måste arbeta. Quo vadis vill vara ett led i denna strävan." En programförklaring som var undertecknad av filosofen Alf Ahlberg och det är ingen avancerad gissning att det var han som var både redaktören och redaktionen.

Imponerande är den medarbetarskara som visades upp där nog de flesta var nära bekanta till Ahlberg. En av dem var Frans G. Bengtsson och de båda hade lärt känna varandra i Lund på 1920-talet. "Denna essay är en god exponent på författarens oefterhärmliga och personliga stilkonst, när det gäller att skildra det kuriösa och färgstarka hos forna tiders människor och miljöer", står det i ingressen till "Människan och hennes lycka" som också ingår i Frans G. Bengtssons essäsamling *För nöjes skull*.

*

Ingen klarar av att ta sig fram till tandläkaren, doktorn eller distriktssköterskan på vårdcentralen i Gullspång utan att under färden genom den breda korridoren passera insynsvänligt stora fönster bakom vilka, ef-

Frans G. Bengtsson och hans hustru Gerda i hemmet på Ribbingsfors herrgård. Bilden är hämtad ur boken *Frans G. Bengtsson. En brevbibliografi*.

fektivt exponerade, de båda biblioteken ligger mitt emot varandra.

Det var den 14 juni som invigningen av det nya Minnesbiblioteket gick av stapeln under överinseende av ett stort antal närvarande där några kunde vittna om personliga möten med Frans G. Bengtsson en gång i tiden. Med förenade ansträngningar lyckades kommunstyrelsens ordförande, Sune Jakobsson och Sällskapetets ordförande, forcera ett blågult band. Därmed var en aktningssvärd arbetsinsats avslutad. "Arbete är bra, när det är över." Böcker hade packats ned i kartonger, packats upp igen och bibringats ordning och reda. Biblioteket är öppet för alla och värt att besöka – inte minst nu när allt är färdigställt till det allra bästa efter många(s) uppoffrande prestationer. "I morgon taga vi fridag och hålla gille, sade Orm."

JAN-ERIC MALMQUIST

ordfi i Frans G Bengtsson-sällskapet

<http://fgb-sallskapet.no-ip.org>

"Vilket trevligt
initiativ!"
Kafka

"Snygg
hemsida."
Rimbaud

"En riktigt
bra grej det här!"
Goethe

DIXIKON.SE

Urvald litteratur på originalspråk

Ingrid Hollenby och Lars Rydquist (red.)

Den sköna skönlitteraturen 2: tradition och förnyelse

BTJ, 2008

Boken innehåller nio skribenters ställningstagande för biblioteken som ett alternativ till ett alltmer förhärskande marknadstänkande. Merparten av skribenterna har biblioteksbakgrund men här finns också forskare, litteraturvetare och

en frilansjournalist. Överlag pläderas det övertygande för bevarandet av mångfalden i bibliotekens bestånd där även den "småa" litteraturen får plats bland alla dagsländorna. Skönlitteraturens ställning på folkbiblioteken har i flera avseenden försvagats medan försäljningen av skönlitteratur i framför allt pocketupplagor har ökat. Den teknikutveckling som sker och kraven på att komplettera vuxenutbildningen har försatt bibliotekens pedagogiska arbete med skönlitteraturen i skymundan. Skribenterna ser inte detta nödvändigtvis som en motsättning utan anser att man kan fortsätta arbeta målmedvetet med skönlitteraturen.

När *Den sköna skönlitteraturen* – i och utanför biblioteken gavs ut år 2000 i samarbete med Svensk Biblioteksförningens skönlitterära kommitté var det som en pendang till två pågående läsfrämjande kampanjer. Den boken kom att fungera som en inspirationskälla för bibliotekspersonal som brann för spridningen av den skönlitterära läsupplevelsen. Bland annat diskuterades hur skönlitteraturen fann sin väg till läsaren via personliga förmedlare och samtal i media och bibliotek.

Diskussionen kring bibliotekariens kompetens när det gäller förmedling av skönlitteraturen har fortsatt. Det pågående intresset för dess plats i folkbiblioteken är orsaken

till att BTJ Förlag nu ger ut en uppföljare där man väljer att belysa andra aspekter av litteraturförmedling. Gunnel Furuland blickar inledningsvis bakåt med en översyn av bokmarknaden förr och nu. Detta följs av några artiklar som belyser skönlitteraturen ur såväl kvantitets- som kvalitetsaspekter. Erik Peurell tolkar Kulturrådets folkbiblioteksstatistik från 1988 till 2006 vilket utgör intressant läsning. Boken innehåller mycket av skribenternas egna tankar kring den skönlitterära läsupplevelsen och bibliotekens roll i förmedlandet av detta. Det handlar om hur man kan få fler att läsa mer, att låta sig inspireras men också hur man ska söka sig till nya och ovana grupper av läsare. Tongångarna och argumenten känns igen. Man kan bara hoppas att dessa texter inte enbart hamnar hos de redan frälsta utan söker sig just till de forum som biblioteken vill punktmarkera.

Situationen idag är delvis sådan att få bibliotekschefer faktiskt pratar om läsfrämjande åtgärder som en central uppgift för folkbiblioteken. Makthavarna borde, som Lars Rydquist säger, bli varse bibliotekariens förmåga att förmedla "som en förutsättning för bibliotekens bildande och fortbildande uppgift". Folk läser trots konkurrerande fritidssysslor och detta beläggs i statistiken. Böcker är mer tillgängliga än tidigare men, som Annina Rabe påpekar, folkbiblioteken borde "koncentrera sig på att tillhandahålla det som nästan bara de kan". Till exempel delge användarna den demokratiska princip som ligger till grund för allas möjlighet att delta i en dialog samt att inspirera via temaaftnar, läsecirklar och författarträffar i syfte att motverka synsättet på skönlitteraturen som en konsumtionsvara bland så många andra. Utöver teoretiska resonemang visar boken hur folkbiblioteken kan gå tillväga med hjälp av praktiska och konkreta exempel.

JONATHAN PEARMAN

Malmö stadsbibliotek

Kerstin Sevón

Bibliotekarierollen i en ny utbildningsorganisation: en studie vid fyra yrkeshögskolor.

Åbo akademi, 2007

I sin avhandling tar Kerstin Sevón sig an att undersöka hur bibliotekariers yrkesroll påverkas av stora organisatoriska förändringar. Fokus ligger på hur bibliotekarierollen utformades vid svenskspråkiga yrkeshögskolor

i Finland under 1990-talet. Yrkeshögskolan var vid tiden för studien en ny utbildningsinstitution där akademiska kvalitéer skulle förenas med yrkeskunnande och praxis. Medvetna satsningar gjordes på biblioteken utifrån pedagogiska ideal som lade stor vikt vid studenters självständiga arbete med problemlösning och informationssökning. Författaren belyser både de förväntningar bibliotekarier själva hade på sin yrkesroll och hur andras förväntningar inom organisationen såg ut. Därtill undersöks hur eventuella rollförändringar förhåller sig till den institutionella förändringen.

För den kvalitativa fallstudien hämtar Sevón analysredskap från organisations-teori, pedagogik och professionsteori. Teorin sammanflätas i texten med den brukliga genomgången av tidigare forskning. Då avhandlingen är skriven inom ämnet informationsförsörjning används också en mängd begrepp därifrån – i Sverige kända som biblioteks- och informationsvetenskapliga. Det empiriska materialet består bl a av enkätsvar och utskrifter från fyrtio intervjuer med ledning, lärare och bibliotekspersonal vid fyra yrkeshögskolor. Totalt intervjuas tio bibliotekarier vilket i mina ögon är få. Sevón har en uttalad ambition att ge röst åt bibliotekarierna som enligt henne "ofta är alltför lågmälda". Hon menar själv att undersökningens viktigaste resultat är den detaljerade bilden

av förändringsprocesser och rollutveckling ur de medverkandes perspektiv.

Personligen finner jag beskrivningen av den komplicerade relationen mellan lärare och bibliotekarie särskilt intressant. Yrkes- högskolornas uppbyggnadsfas deltog många bibliotekarie i utvecklingsarbetet tillsammans med bl a lärare. När organisationen väl satt sig började dock lärares och bibliotekariers egentliga ställning lysa igenom. Lärarna "ägde" undervisningen och bibliotekariers eventuella medverkan däri kom att bero på lärarnas godtycke. Bibliotekarie utslöts från arbetsplatsernas formella informations- gång, och de kompetenskrav som formulerades av ledningen för respektive grupp avslö- jar att enbart lärarna erbjöds fortbildning.

Ett besläktat stråk i analysen handlar om den otydlighet som omgärdar bibliotekariers roll och kunskap. Sevón visar diskrepansen mellan bibliotekariers ideal och självupplevda roller och de roller de tilldelas av andra. Exempelvis närde de själva idéer om hur utvecklingen av informationskompetens och ämneskunskaper kunde integreras i undervisningen, samtidigt som lärarna främst betraktade biblioteket som en lånecentral. Rollen som stödjande serviceperson, snarare än som central aktör i utbildningen, tycks därmed ha bekräftats vid yrkeshögskolorna. Detta kan låta nedslående men Sevón riktar diskussionen mot de möjligheter hon ser för framtida samverkan. Hon förordar att strategier skapas för att utveckla utbildningen utifrån ett övergripande intresse av att förbättra de studerandes informationssökning. Såväl lärarnas som bibliotekariernas ansvar bör definieras tydligt, och som ett led i arbetet bör de två grupperna lära sig mer om varandra för att bådas kompetenser ska kunna tillvaratas.

Hanteringen av materialet och informan- terna är föredömlig; forskningsprocessen redovisas väl i bilagor och reflekterande resonemang. Kritik kan dock riktas mot hur kopplingen till teorin (inte) görs i studien; texten får aldrig något riktigt analytiskt lyft. Presentationen av den pedagogiska forskningsansatsen är inte helt uppdaterad och framstår som vag då det inte preciseras hur den ska användas. Analysen glider över alla- handa aspekter av lärande och länge förblir

det oklart *vems* lärande som faktiskt stude- ras: studenters, lärares eller bibliotekariers? Viss forskningsanknytning lyser med sin frånvaro. De avsnitt där olika gruppers bib- lioteksanvändning beskrivs hade mått bra av att i högre grad relateras till befintliga användarstudier. Avhandlingen dras även med strukturella brister; de sju kapitlens längd varierar mellan 3 och 183 sidor. Och hur tänkte författaren då hon konstruerade en otymplig sexställig kapitelnumrering? Att texten inte blivit ordentligt korrekturläst är också olyckligt.

Sevón har själv verkat vid en yrkeshögskola och kan ses som representant för de biblio- tekare som engagerat sig i uppbyggnaden av de nya biblioteken. I texten uppehåller hon sig vid de fördelar detta haft ifråga om empirinärhet. Det medför dock även en svag- het, då jag får intrycket att hennes involve- ring gör att oproportionerligt stort utrymme vigs åt redogörelser för den organisatoriska utvecklingen i sig. Den som primärt vill veta mer om bibliotekariers yrkesroll måste där- för mobilisera tålmod i sin läsning.

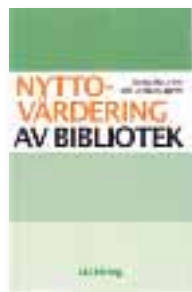
JENNY HEDMAN, doktorand vid Biblioteks- högskolan i Borås

Även tillgänglig på Internet:
<https://oa.doria.fi/handle/10024/13162>

Viveca Nyström och Linnéa Sjögren

Nyttovärdering av bibliotek

BTJ, 2008

Att bibliotek är uppskat- tade institutioner blir vi ofta påminna om i olika typer av undersökning- ar. Men biblioteken får numera allt oftare signa- ler från sina huvudmän med önskemål om en bättre återrapportering. Vi som jobbar i biblio- teksbranschen har sakta

men säkert insett att vi behöver kunna mäta nyttan av det vi åstadkommer – men hur gör man?

Viveca Nyström och Linnéa Sjögren har skrivit en introducerande handbok för den som är nybörjare inom området nyttovärde- ring. På cirka 100 sidor går författarna kort- fattat igenom olika typer av metoder för att mäta resultat och kvalitet på bibliotek. Detta är naturligtvis en guldgruva för den som längtar efter metoder men det bästa av allt är att det också finns exempel från vårt eget verksamhetsområde. Exempelen är hämtade dels från Stadsbiblioteket i Göteborg, dels från Traktörens förvaltningsbibliotek i Gö- teborg. Visst hade man önskat sig exempel också från forskningsbibliotek, men bokens innehåll räcker långt, oavsett vilken typ av bibliotek man jobbar på.

Vilken lånechef har inte försökt att göra en kundundersökning? Och vilken verksam- hetschef har inte fått i uppdrag att försöka analysera nyttan av ett större inköp! Boken ger hjälp i båda fallen. En cost-benefit-analys av en enstaka investering, i detta fall ett in- köp av en återlämningsmaskin, görs i ett av bokens kapitel och en lathund bifogas som ytterligare hjälp. För den som ska göra en kundundersökning finns mycket att hämta i den enkät som gjordes på Göteborgs stads- bibliotek år 2007. Den finns med i sin helhet i en bilaga. Här saknar jag visserligen en dis- kussion om kundundersökningarnas vara eller icke vara i stort, men syftet är gott och man får en hel del hjälp på traven när det gäl- ler olika metoder inom området.

Genomgående tycker jag att ett ifrågasät- tande av metoderna saknas, även om detta inte är bokens främsta syfte. Så kallade "SMARTA mål" som beskrivs i bokens inled- ning har t ex kritiserats i flera rapporter på se- nare tid, men detta nämner författarna inte. Det vi får av Viveca Nyström och Linnéa Sjö- gren är istället en bra blandning av teori och praktik. För den som ska sätta igång behövs självklart lite mer inläsning och fördjupning inom den metod man tänkt sig. Bokens lit- teraturförteckning ger därvidlag en bra väg- ledning.

Jag skulle själv ha haft stor nytta av en lik- nande bok när jag började jobba med kvali-

RECENSIONER

tetsfrågor i biblioteksverksamheten för ett antal år sedan. På den tiden ägnade vi oss åt något slags pionjärbete. Vi läste böcker och försökte omsätta teorierna i praktiskt arbete efter bästa förmåga. Det fanns inte så många förebilder på den tiden, framför allt inte i Sverige. Vi hämtade ofta exempel och metoder från helt andra typer av organisationer. Idag, när det är betydligt vanligare att jobba med ständig förbättring och kvalitet på olika sätt inom biblioteksbranschen, är det viktigt att vi delar med oss av de goda exemplen. Jag tror som författarna, att det är exemplen och utbytet av erfarenheter som är det viktiga i sammanhanget. Kunskapen finns på biblioteken men vi behöver skapa ett forum där vi kan mötas kring den här typen av frågor.

CHRISTINE LINDMARK

Kungl. biblioteket

Sitter du på en skatt?

DEVO har befriat en hel hög kulturskatter ur folkbibliotek och kungliga samlingar.

En av dessa är Umeå Universitetsbiblioteks RARA böcker – <http://rara.ub.umu.se>. Ring 054 22 14 55, så berättar vi mer om hur vi gör dina skatter tillgängliga för folket.

Segla in på www.devo.se
Skepp å-hoj!

FOTO ANNA HALLMANS

Krönikan Erik Lindfelt

"Klassifikation – men vad fasiken står det?"

MAN KAN SE den framför sig: Svensk Biblioteksförnings kommitté för Klassifikationssystem för svenska bibliotek. Vitter och systematisk.

Ärade kommitterade! Förklarar härmed mötet öppnat. Dagens signum: *Ijäch*, Jaktsignaler. Några synpunkter?

Nå, lätt att raljera. De högt vördade medlemmarna gör säkert ett på många sätt utmärkt jobb. Och visst är det fascinerande att samma system fungerar för såväl Odontologiska Institutionens bibliotek som den lilla filialen i Ödestugu. För att nu ta två lokala Jönköpingsexempel.

I den stora frågan, SAB, Dewey eller något annat, har jag ingen åsikt. Överlåter denna debatt åt skarpare hjärnor – typ klassifikationskommitténs.

Ändå undrar jag: Vad fasiken står det på knubbarna?

Brukar fråga:

Vad är ett prydnadsdjur? när jag i olika sammanhang talar bibliotek.

Svaret kommer ofta snabbt:

Det är väl sådana där porslinskatte...?

Just! svarar jag. För alla normalt funtade människor. Dock ej för bibliotekarier. Då är det leguaner. Bland annat.

Men rymmer leguanen från sitt terrarium i hylla *Qdfm* och blir vild återfinns den strax i hyllan märkt *Ugh*, kräl- och groddjur.

Mässar jag. Och får för det mesta skratarna på min sida.

Exemplet är dock gammalt. Numera kallas *Qdfm* inte "Prydnadsdjur" utan "Akvarier, terrarier, burfåglar". Har mitt elaka skämtande nått kommittén?

Prydnadsdjuren är dock inte helt utrotade. De har överlevt på knubbar runt hela landet. Räddade själv en sådan etikett från biblioteket i Bottnaryd härförleden. Något bevis på prydnadsdjurens existens skall ju ändå bevaras åt eftervärlden.

Här hade krönikan kunnat sluta. Men icke. Knubbetikett efter knubbetikett gör att det är enkelt att fortsätta.

Pappan till det öronsjuka barnet hänvi-

sas till Vj, Otorinolaryngologi. Ottoniolaryngol...!? Kräver en hel kurs bara att uttala. Men "Öron, näsa, hals" är ju behäftat med alla möjliga fel: för kort, på svenska och säger därtill – hemska tanke! – vad det handlar om.

Även biologihyllan kryllar av mer eller mindre svårbegriplig latin. Gläder säkert en och annan gränad läroverkslektor.

Min biologiska favorithatknubb är *Ugi*, Fiskar (Pisces) och rundmunnar (Cyclostomi). Rundmunnar!? Kul för det lilla nejonögat att bli uppmärksammat på detta sätt. Både på svenska och på latin. Men nejonögat skulle nog stå ut med att dvälas under "Fiskar med mera".

Eller ta *Cmd*, Religioner av främreasiatiskt ursprung.

Har ni Koranen?

Självklart! Finns under "Religioner av främreasiatiskt ursprung".

Men hallå! "Av främreasiatiskt ursprung"? Varför inte "Islam, judendom med mera"? Tror inte kommittén att eventuella anhängare av gamla sumeriska troskrönikor skulle kunna ta en sådan namnändring? För övrigt kan man fundera över vilket ursprung kristendomen har enligt kommittén. Inte Främre Asien tydligen.

Eller för att återvända till musiken. Signum *Ijh*, Slagverk och strykidioner. De som spelar såg klarar nog också av ett "med mera". Likt nejonögat och anhängarna av de sumeriska religionerna...

Jag förstår förstås vad den ärade klassifikationskommittén strävat efter – så heltyckande beskrivningar som bara är möjligt. Men, ursäkta en enfaldig murvels fundering: borde inte begripligheten vara överordnad?

Eller finns det djupare och dunklare motiv? Man vill göra det "litet speciellt"? De som jobbar med klassifikation och katalogisering uppfattas (har jag också fattat) som något slags bibliotekselit. Är det manne detta man vill slå vakt om?

Strykidioner? Ja Jisses.

ERIK LINDFELDT

– Det är faktiskt inte så stor skillnad på att syssla med ståuppkomedi och att jobba på bibliotek, säger Cecilia von Strokirch som är tjänstledig från biblioteksjobbet för att driva klubben Tiny Comedy.

Från bibliotek till ståupp

”Efter fem års studier och 330 000 kronor i studieskulder är den vanligaste frågan jag får på jobbet; Jobbar du här? Var är toaletten? Har ni kopiator? Ibland kommer även frågan: Har ni den där Stieg Larsson?”

Det är bibliotekets förtjänst att hon debuterade som ståupp-komiker. På ungdomsbiblioteket PUNKTmedis vid Medborgarplatsens bibliotek där hon arbetar som informatör, hade man 2006 ett projekt

där man jobbade i workshops för att vidga begreppet Ord – från det alltför ensidigt självklara tryckta till andra former som det talade och besungna. Kreativiteten flödade bland deltagarna och det anordnades bland annat Spoken word och Stand up. En av de inbjudna artisterna, skådespelerskan Zinat Pirzadeh, tyckte att Cecilia von Strokirch var så pass kul att hon uppmanade henne att gå upp på en scen och prova en äkta ståupp-

klubb. Utmaningen antogs av den modiga biblioteksmedarbetaren som gick upp på Bungy Comedy på vinst och förlust. Alla blev eld och lågor. Cecilia von Strokirch fick blodad tand så det var bara att fortsätta på den inslagna banan. Trots att hon beskriver det som en känsla av både skräck och extas på en och samma gång när hon uppträder har hon stått på flera scener i landet och även deltagit i SM i Stand up, där hon fick en topplacering. Hon har även gjort ståupp för biblioteksskollegorna i Stockholm i samband med en tillställning på Gröna Lund.

– Det är faktiskt inte så stor skillnad på att syssla med ståupp-komedi och att jobba på bibliotek, säger Cecilia von Strokirch.

Eftersom hon har arbetat flera år på bibliotek skämtar hon friskt med miljön som har allt från folkilska bibliotekarier till menlösa besökare. Allt är tillåtet att skämta om, menar hon. Samtidigt erkänner hon att hon personligen inte är så förtjust i plumpa sexskämt. ”Till skillnad från sjuksköterskor som jämt ser så piffiga ut eftersom det faktiskt finns en viss chans att en man kan dyka upp som ser ut som George Clooney – så har vi bibliotekarier redan insett krassa fakta. Sannolikheten för att någon av våra manliga kollegor kommer att se ut som den mannen är så gott som obefintlig!”

I våras blev hon antagen till Stockholm Live-gängets Stand Up Star, en veckolång kurs på en folkhögskola där hon drillats av bland annat ståuppartister som Henrik Schyffert, Ann Westin och David Batra. Hon är alltså tjänstledig från jobbet som informatör på ungdomsbiblioteket PUNKTmedis för att driva klubben Tiny Comedy i en liten lokal på Södermalm i Stockholm. Men hon förtjänar sitt levebröd främst som konsult för en pr-byrå just nu. Hennes klubb är tänkt som en provoscen för redan etablerade artister som vill testa sitt nya material, men även rena noviser får prova lyckan på klubben.

– Fördelen med att själv driva klubben är väl att man själv godkänner dem som ska stå på scen.

ÅSA EKSTRÖM

Vi ritar och inreder ditt
bibliotek som du vill ha det!

innorent.se
Arkitekter Design Inredningar
Tel. 046-524 41

Teknikhuset vs Axiell – del 2

I BÖRJAN AV året anmälde Teknikhuset konkurrenten Axiell för missbruk av dominerande ställning när de vägrade dela med sig av sina så kallade API:er (Application Programming Interface). En API är en del som ingår i dagens IT-system och som krävs för att systemen ska kunna kommunicera med andra system.

För att Teknikhusets produkt cs Library skulle fungera maximalt krävdes tillgång till denna produkt. Eftersom Axiell vägrade dela med sig anmälde Teknikhuset företaget till Konkurrentverket och hävdade leveransvägran och missbruk av dominerande ställning. Men idag är problemet med Axiells leveransvägran av API:erna överspelad, säger Rey Langels, vd för Teknikhuset.

– Vår anmälan till Konkurrentverket var mer en markering för att visa att Axiell inte kan bete sig som de gör. Men rent krasst hade vi nog inte förväntat oss att de skulle ändra sitt sätt att agera, menar han.

Rey Langels hänvisar till det faktum att Axiell officiellt nu säger sig ha byggt bort problemet genom att släppa API:erna fria. Men man kan fundera över själva principfrågan kring ärendet – borde Teknikhuset inte agera mer långsiktigt för alla aktörers skull och inte enbart för egen vinnings skull? Å andra sidan fortsätter Konkurrentverket att granska Axiells prispolicy. Teknikhuset menar att Axiell i skarpt läge alltför ofta utmanövrerar konkurrenter genom att plötsligt dumpa priserna för stunden. Fortsättning följer alltså även om prisgranskningar sällan leder till beslut som får någon praktisk betydelse för marknaden.

ÅE

Bibliotekarie – inget framtidsyrke

INOM VILKA YRKEN finns jobben om fem år? Ja, inte i biblioteksbranschen i alla fall om man får tro Saco:s nya rapport: *Framtidsutsikter. Arbetsmarknaden för ett urval akademiker-yrken 2013*. Snarare ska man satsa på att utbildas till arkitekt, sjöbefäl eller systemvetare för att nämna några yrkeskategorier där det kommer att finnas en brist i framtiden. Med brist menas att det kommer att finnas fler jobb än utbildade. Den som satsar på utbildningar med humanistisk inriktning får det nog tufft att hitta jobb i framtiden. Enligt Saco finns det inte bara ett överskott av bibliotekarier utan även tex arkeologer, kulturförmedlare och personer verksamma inom museiyrken. Med överskott menas alltså att det om fem år antagligen kommer att finnas fler utbildade än det kommer att finnas jobb. Risken att efter utbildning gå raka vägen ut i arbetslöshet är därmed överhängande.

När det gäller bibliotekarier råder det redan idag ett visst överskott. Men, menar DIK som står bakom informationen om bibliotekarier i Saco:s rapport, om man har möjlighet att flytta och då framför allt till mindre orter, är möjligheterna relativt goda att få jobb i yrket. Man påpekar också att många chefstjänster kommer att behöva tillsättas framöver och att knappt två tredjedelar av bibliotekari-kåren kommer att pensioneras innan år 2020. Men till dess är det ju en bit kvar.

HZ

Olagligt biblioteksförbud

BIBLIOTEK HAR INTE rätt att porta stökiga biblioteksanvändare, anser Justitieombudsmannen, JO.

En 56-årig man har under fem års tid traskat personalen på det i normala fall lugna biblioteket i Surahammar. Mannen har även polisanmälts och åtalats efter att ha krossat en ruta inne på biblioteket. Han fick betala 10 000 kronor i böter. Efter årtal av bråk beslutade kommunen att utfärda besöksförbud för mannen vilket nu kritiserar av Justitieombudsmannen. JO medger att det är ett problem att bibliotekarien tvingats utstå okvädingsord och högljudna utbrott under lång tid, men skriver att kommunens barn- och utbildningsnämnd – som tagit beslutet – har agerat som en myndighet utan att ha rätt till det. Ett bibliotek är en allmän plats som ingen medborgare kan stängas ute från genom ett kommunalt beslut. Konflikten har sin upprinnelse i en litterär diskussion mellan den portade mannen och en bibliotekarie. Enligt barn- och utbildningsnämndens ordförande Britt-Inger Fröberg (s) valde man fel metod när man beslöt att porta mannen.

– Nu har vi tre alternativ. Vi ska polisanmäla varje incident tills myndigheten agerar. Vi kan även anlita en väktare vilket naturligtvis kommer få ekonomiska konsekvenser för biblioteket.

– Det tredje och sämsta alternativet är att helt stänga biblioteket med hänvisning till arbetsmiljölagen, menar Britt-Inger Fröberg.

ÅE

AudiIndex - ett steg mot det tillgängliga biblioteket 2010!

Med AudiIndex får personer med läshinder eller synskador orienteringshjälp och bok-information presenterat som tal.

På några minuter berättar vi hur ditt bibliotek blir mer tillgängligt med AudiIndex. På några timmar är systemet igång.

 audioindexTM
SPEAKING ENVIRONMENTS

Stockholm: oskar.bjork@audioindex.se . 070-962 08 70
Umeå: kent.lindbergh@audioindex.se . 070-337 47 02

www.audioindex.se

Ungdomsmottagning på nätet

TANKEN ÄR ATT man ska nå fler unga genom umo.se – ungdomsmottagningen på nätet. Under pompa och ståt invigdes internetsajten umo.se av jämställdhetsminister Nyamko Sabuno och socialminister Göran Hägglund på Lava i Kulturhuset i Stockholm. På sajten kan man hitta hälso- och sjukvårdsinformation om sex och preventivmedel, psykisk hälsa, mobbing, ätstörningar, diskriminering, missbruk, våld, rättigheter, om att leva med hedersnormer etc. Webbplatsen gör det även möjligt för ungdomar att ställa frågor anonymt. Personliga svar kommer från ungdomsmottagningarnas barnmorskor, psykologer, läkare, kuratorer och dietister. Nackdelen är väl att svaren kan dröja några dagar.

Umo.se är framtagen av Sjukvårdsrådgivningen och finansierad med statliga medel på initiativ av regeringen. Kommuner och landsting står bakom den långsiktiga driften av webbplatsen. Projektledaren Love Nordenmark menar att umo.se kan ge jämlik och likvärdig information till alla men viktigast är att man även når de grupper som av olika anledningar inte söker sig till ungdomsmottagningar idag.

– Det här är den första stora officiella statliga satsning som görs för ungdomar på nätet och som kommer att få betydelse, säger Ilja Batljan, kommunstyrelseordförande i Nynäs-hamn.

Han menar att rent långsiktigt är umo.se en vinst för kommunerna och dess invånare. Själv företräder han en kommun som valt att satsa på folkhälsoarbete genom att erbjuda gratis vaccinering mot livmoderhalscancer för flickor mellan 13–17 år. I en tid då behovet av ungdomsmottagningar är stort och resurserna små är förväntningarna naturligtvis höga från politiskt håll på den virtuella ungdomsmottagningen.

ÅE

I blåsväder igen

KULTURRÅDETS NYE ledamot Jan Åman, chefen för konsthallen Färgfabriken, miss-tänks för att ha stoppat kulturbidrag på hund-ratusentals kronor i egen ficka. Misstankarna handlar om att ha använt Kulturrådets bidrag för resor med familjen till New York och Ri-vieran, till dvd-filmer, mp3-spelare, datorer, kläder och krogbesök trots att hans konsthall gått på knäna ekonomiskt. Samtidigt som tre anställda varslas om uppsägning kräver Jan Åmans arbetsgivare, stiftelsen Färgfabriken, en redogörelse för stora belopp som spende-rats de senaste fyra åren.

Den 23 oktober i år blev det klart att Jan Åman ersätter den omstridde Johan Staël von Holstein som ledamot i Statens kultur-råd. Frågan är nu om efterträdaren är mindre provokativ. Jan Åmans Färgfabrik har sedan flera år varit en av de största bidragstagarna från Kulturrådet eftersom konsthallen årligen fått drygt en miljon kronor i bidrag. Så nu har jävfrågan varit uppe på bordet. Kul-turrådets styrelse menar att man löst det hela med att Åman går ur rummet när känsliga frågor kring verksamheter utan insyn disku-teras. Men nu anklagas han för att ha spende-rat ungefär 250 000 kronor för egen personlig del. Jan Åman förnekar att han har köpt saker privat på Färgfabrikens bekostnad och han förnekar också att det skulle föreligga någon schism med konsthallens styrelse. Oavsett hur det ligger till kan man ana svårigheter att få till den förändring i kultursverige som de styrande politikerna så förtvivlat gärna vill när kulturdepartementet går från den ena y-terligheten till den andra i tillsättningsären-den. Finns det verkligen inte en enda sansad entreprenör som inte kan misstänkas för jäv eller annat som kan komma ifråga för pos-ten?

ÅE

Vid pressläggningen av detta nummer entledigades Jan Åman som intendent för Färgfabriken och avgick också som ledamot i Kulturrådets styrelse.

Nytt bibliotek i H-fors

STADSBILDEN PÅ Kajsaniemigatan i Hel-singfors kommer att förändras när Pukevas gamla varuhus rivs för att bereda plats för Helsingfors universitets nya centrumbib-liotek. Enligt Hufvudstadsbladet (27.11.2008) väntas det nya biblioteket att stå färdigt 2011 och tanken är att koncentrera flera av uni-versitetets bibliotek till ett hus. Närmare be-stämt handlar det om femton bibliotek som betjänar olika institutioner vid universite-tets centrumcampus som ska flytta in under gemensamt tak. Det klassiska huvudbiblio-teket berörs inte av detta.

HZ

BTJ förlorade

BIBLIOTEKEN i Burlöv, Lomma, Staffanstorps och Svedala gjorde inte fel när de accepterade ett anbud från nätbokhandeln AdLibris. Det har kammarrätten slagit fast efter det att kommunerna överklagat länsrättens tidigare beslut.

I våras antog biblioteken ett anbud som innebar att AdLibris bland annat skulle få förlagsbundna böcker på svenska och vissa böcker på engelska. Konkurrenten BTJ vann den större delen av upphandlingen med extra hållbara, biblioteksbundna böcker på svens-ka och engelska samt alla böcker på andra språk. Trots det överklagade BTJ upphand-lingen till länsrätten eftersom man tyckte att AdLibris uppgett priserna på ett felaktigt sätt. Länsrätten gav BTJ rätt. AdLibris bud skulle skrotas. Kommunerna ville ändå köpa hos nätbokhandeln och överklagade beslutet till kammarrätten i Göteborg. Nu har kam-marrätten kommit fram till att det inte alls var AdLibris som hade uppgett priserna på ett felaktigt sätt – utan BTJ, skriver Sydsvenskan. Därför är det nu AdLibris som får sälja de flesta böckerna till biblioteken. Det enda BTJ får behålla är några produktkategorier där AdLibris inte har lämnat bud.

ÅE

SLBA får nytt namn

SOM BEKANT UPPHÖR Statens ljud- och bildarkiv, SLBA, som egen myndighet vid årsslutet 2008. Från den 1 januari 2009 kommer verksamheten att bedrivas som en avdelning inom Kungl. biblioteket. Namnet blir Avdelningen för audiovisuella medier. Besöksadressen blir även i fortsättningen på Karlavägen 98 i Stockholm, postadress och e-postadress blir däremot från nyåret 2009 ställd till Kungl. biblioteket. Avdelningen för audiovisuella medier nås via hemsidan www.kb.se.

HZ

Pedagogisk OrienteringsBILD

WAGNER

www.wagnerform.se

Förnyelse av IFLA?

IFLA SKA BLI mer synlig utåt. Organisationen ska bli mer känd – och då inte bara som en organisation som årligen anordnar en stor konferens.

Det kunde bli IFLA:s generalsekreterare Jennefer Nicholson berätta när Svensk Biblioteksförnings styrelse besökte IFLA:s högkvarter i Haag i Holland. Ett väldigt konkret exempel på det är det arbete som pågår för att göra om IFLA:s hemsida. Det är välkommet, hemsidan är och har varit en katastrof – inte för att det inte finns information. Det finns tvärtom väldigt mycket information, om det mesta, men den spretar åt alla håll och kanter och den som lyckas skapa sig någon slags helhet i detta klickbara myller är bara att gratulera. Men i början av 2009 hoppas man alltså kunna lansera den nya hemsidan.

Vidare pågår en översyn av verksamheten som syftar till att dels stärka IFLA ekonomiskt, dels skärpa det strategiska arbetet, bla kan man förvänta sig större aktivitet i fråga

om lobbning men också olika samarbetsprojekt – gärna med de nordiska länderna – som syftar till att stötta biblioteksförningar i det tredje världen. Jennefer Nicholson berättade också avseende IFLA:s ekonomi att man i december i år bla ska ha ett möte med representanter från Bill & Melinda Gates Foundation och UNESCO, uttryckligen med sikte på stöd från intressenter utanför IFLA.

Britta Lejon, ordförande i Svensk Biblioteksförnings styrelse, kunde å sin sida meddela IFLA:s generalsekreterare att föreningen avser att öka sitt engagemang i IFLA och att man vill – om den möjligheten ges – ansöka om att Göteborg får värdskapet för årsmötet och den årliga konferensen 2012.

Kring årsskiftet kommer IFLA:s styrelse troligen att besluta vilken region i världen som får möjlighet att anordna konferensen 2012. Det ryktas om att östra Europa och/eller norra Europa kan bli den region man bestämmer sig för. Om valet faller på norra

Europa kan Svensk Biblioteksförning sammanställa en ansökan. "Vinnaren" tillkännages i samband med att IFLA:s konferens i Milano 2009 avslutas.

Det är ledande biblioteksföreträdare i Västra Götaland och Halland som sagt sig vara beredda att ta på sig värdskapet för en IFLA-konferens i Göteborg. De aktuella biblioteks-företrädarna är Regionbibliotek Halland, Regionbibliotek Västra Götaland, Göteborgs universitetsbibliotek, Göteborgs stadsbibliotek, Chalmers bibliotek samt Institutionen för biblioteks- och informationsvetenskap vid Borås högskola.

Tre av IFLA:s årsmöten/konferenser har tidigare varit förlagda till Sverige: I Stockholm 1930 och 1990 och i Lund/Malmö 1960. IFLA:s konferens 2010 kommer att gå av stapeln i Brisbane, Australien, och 2011 i San Juan i Puerto Rico.

HZ

Kom på efteruddannelse i Danmark

Det nyeste Kursuskatalog fra Kursus- og Konsulentafdelingen på Danmarks Biblioteksskole er udkommet med mange spændende og aktuelle efteruddannelses tilbud.

Kursister fra Sverige er velkomne til at tilmelde sig og deltage på kurserne.

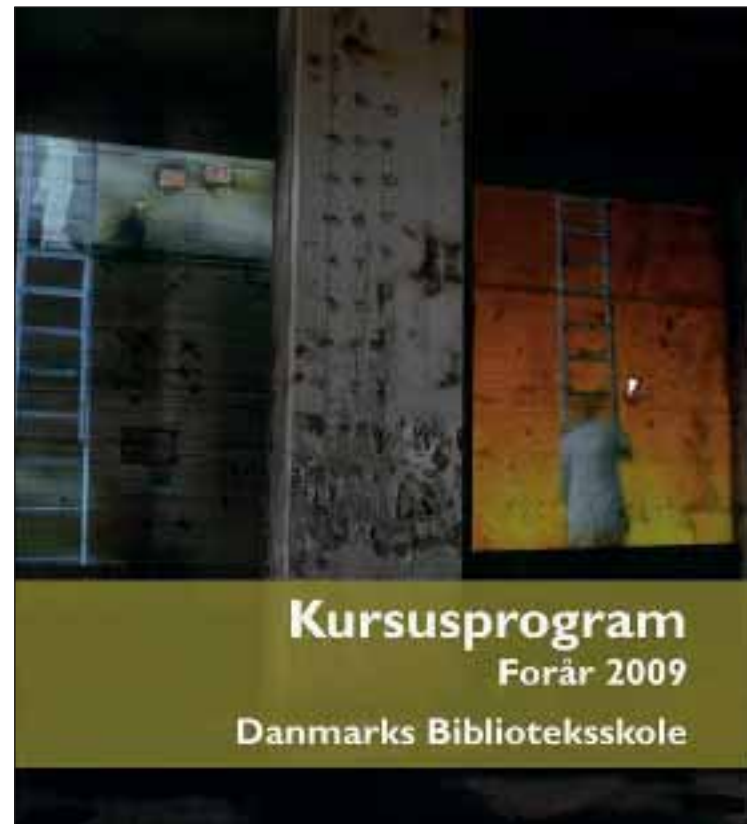
Download:

<http://www.db.dk/kurser/foraar09/>

Det er også muligt at rekvirere og tilpasse kurser fra katalogen til afholdelse lokalt i Sverige.

Ring og hør nærmere.

Kursus- Konsulentafdelingen,
Danmarks Biblioteksskole
Birketinget 6
2300 København S
T: +45 3258 6066 E: konsulent@db.dk

Den broderade bokbussen

DE NYA BOKBUSSARNA blir allt djärvare – framför allt utseendemässigt.

Marks kommun har fått ett nytt rullande konstverk – ett mobilt bibliotek utsmyckad med ett "broderi" som omsattes till ett grafiskt konstverk: "Glänta".

Konstnären bakom utsmyckningen heter Malena Karlsson och är en etablerad textilkonstnär från Hultaliden i Seglora. Broderi är hennes främsta uttrycksmedel och det var också ett litet broderi hon utgick ifrån när hon började tänka i termer av utsmyckning av bokbuss. Så här beskriver hon själv sitt verk:

"På långt håll ser man en svartvit skog med ett myller av grenar på bussens långsida. När man närmar sig upplöses bilden till ett mönster av prickar och man ser istället konturerna av röda broderade stammar. Mitt i bilden, likt Narniaförfattaren C S Lewis garderob, öppnar sig en glänta, en dörr som leder vidare till andra världar som kan upplevas genom sidorna i bibliotekets böcker."

Det var i november som den nya miljövänliga bokbussen invigdes med pompa och

ståt. Enligt bibliotekschefen Gunvor Alexandersson blir det nya mobila biblioteket en ny arena i kommunen som också inbjuder till samarrangemang med t ex konsumentvägledare, författare, musiker, dockteater eller andra verksamheter som kan bli inslag i bussens turnerande vardag. Turlistan rymmer förstås fasta hållplatser men kan också bli mer flexibel och stanna vid t ex fotbollsplaner, badhus, museer etc. Det mobila biblioteket är drygt elva meter lång, förstås handikappsanpassad och utrustad med bl a en bildspelsskärm som kan exponera Kultur och Fritids olika evenemang.

I ett mejl till BBL skriver en entusiastisk bibliotekschef om bussens första visningsvecka då konstnären Malena Karlsson fanns på plats i bussen med "ett broderi för alla". Några skolflickor utropade spontant: "Åh, vi kan väl ha broderier flera gånger i bussen".

– Och då vill jag naturligtvis, som kreativ ledare, också se till att t ex broderi- och stickcaféer följer med bokbussen ut..., skriver Gunvor Alexandersson.

SVANG LOSS BIBLIOTEKET!

Hyllor på kors och tvärs, raka eller svängda?
Biblioteksfabriken i Småland har lösningarna.
Ring oss så berättar vi mer!

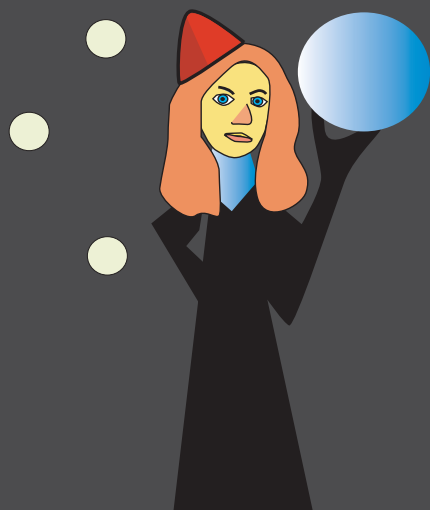
BIKETJÄNST

WWW.BIKETJANST.SE

telefon: 0472-300 36 e-post: info@biketjanst.se

HZ

**Tack alla läsare och
annonsörer för i år.
2009 blir som en saga.
Och vi kommer att vara där.
Got to go!**

**GOD JUL &
GOTT NYTT ÅR...**

...önskar Redaktionen

ILLUSTRATION: DAN GREIDER

(Bok-)Tippet

En poet i månaden

2009 är temat på Helsingfors bokmässa Sverige. Svensk litteratur och kultur kommer att ägnas särskild uppmärksamhet. Också märkesåret, 1809, kommer att synas i samband med Sverigetemat. Det är långt till dess och visserligen är gåvornas tid officiellt snart över men man kan ju ge presenter i alla fall och därtill bekanta sig med några yngre finlandssvenska poeter. För tidningen Ny Tid – som sedan 1991 ges ut av det läsarägda bolaget Tigertext Ab med hemort i Helsingfors – har producerat en väldigt läcker poetkalender för 2009. I den presenteras 12 poeter i en ganska vildsint formgivning, signerad Eva-Jo Hancock, där ingen månad är den andra lik. I väggalmanackan framträder bla poeter som Stella Parland, Catharina Gripenberg, Oscar Rossi, Philip Teir, Sanna Tahvanainen och Peter Mickwitz i ord och bild, dvs med en specielskriven dikt och ett författarporträtt taget av Charlotta Boucht.

Det nya årets första månad inleds med en dikt av Heidi von Wright, som också var den som kom på idén efter att ha varit med om ett motsvarande finskt projekt i Åbo.

Vill man ha en poet på tapeten och minst en dikt i månaden kan man beställa almanackan via Ny Tids hemsida. När folket inte närmar sig poesin får poesin närma sig folket...

HZ

Karina Karlsson (dec), Sanna Tahvanainen (sept) och Bosse Hellsten (feb) – några av de poeter som uppträder i ord och bild i kalendern.

"Vi drömde om mer poesi i vardagen, mer dikter i klottiga kök och på fullsatta anslagstavlor. Därför ville vi göra en poetkalender..."

Katarina Gäddnäs, författare och redaktör

Föreningsnytt

MATERIAL TILL FÖRENINGSNYTT MAILAS TILL:
pax@biblioteksforeningen.org

Dags för IFLA-nomineringar

Det är dags att nominera till IFLA:s styrelse, sektioner och andra organ. Svensk Biblioteksforening är medlem i alla IFLA:s sektioner. Om en av våra medlemmar vill nominera till en sektion där man inte har medlemskap, hör av er så kan vi hjälpa till.

INFORMATION OM NOMINERINGAR och de villkor som gäller när man arbetar aktivt i IFLA finns på IFLA:s hemsida: <http://www.ifla.org/III/misc/callscm-e.htm>.

Blanketter för nominering finns på Svensk Biblioteksforenings kansli, ta kontakt med Wiviann Wilhelmsson, telefon 08 - 545 132 32 eller e-post ww@biblioteksforeningen.org.

Om ni vill bli nominerade av föreningen vill vi ha era formulär senast den 20 januari 2009. Nomineringar ska sedan vara insända till IFLA senast 11 februari.

Nya nätverk

SVENSK BIBLIOTEKSFÖRENING HAR flera nätverk som är öppna för enskilda medlemmar. Under december har två nya nätverk startats: Svensk Biblioteksforenings nätverk för tidskrifter på folk- och skolbibliotek samt Svensk Biblioteksforenings nätverk för låna en levande bok.

Är du intresserad av att gå med i ett eller flera nätverk besöker du föreningens hemsida www.biblioteksforeningen.org. Klicka sedan på Nätverk i menyn till vänster.

Presentation av de nya nätverken:

Svensk Biblioteksforenings nätverk för tidskrifter på folk- och skolbibliotek

Nätverket vänder sig till personer som arbetar med eller är intresserade av frågor som rör tidningar och tidskrifter på folkbibliotek eller skolbibliotek.

Svensk Biblioteksforenings nätverk för låna en levande bok

Nätverket vänder sig till dig som arbetar/vill börja arbeta med levande böcker på ditt bibliotek, alltså besökarens möte med en **människa** med en livshistoria som räcker längre än en tryckt bok. Vi vill lyfta fram det mänskliga mötet med biblioteket som alibi och ett sätt att utvecklas som människa och att bilda sig på ett oväntat sätt. I nätverket kan vi hjälpas åt med inspiration, praktiska frågor och att förmedla kontakter och information.

Nominera de bästa barn- och ungdomsböckerna!

SVENSK BIBLIOTEKSFÖRENING DELAR varje år ut tre priser till de bästa svenska barn- och ungdomsböckerna. Nu kan du vara med och påverka genom att nominera dina favoriter bland 2008 års utgivning.

Du kan föreslå en eller flera böcker i de tre olika kategorierna: Nils Holgersson-plaketten som delas ut till bästa barn/ungdomsbok, Elsa Beskow-plaketten som delas ut till bästa illustratör samt Carl von Linné-plaketten som delas ut till bästa faktabok.

Böckerna ska vara svenska originalutgåvor. Nils Holgersson-plaketten och Elsa Beskow-plaketten delas endast ut till författare och illustratörer som inte har fått priset tidigare. På Svensk Biblioteksforenings hemsida www.biblioteksforeningen.org finns en förteckning över tidigare pristagare.

Skicka dina nomineringar senast den 15 april till e-post: ww@biblioteksforeningen.org eller per brev till Svensk Biblioteksforening, Att: Wiviann Wilhelmsson, Box 70380, 107 24 STOCKHOLM. Fax 08-545 132 31.

Plaketterna delas ut i samband med Bok & Biblioteksmässan i Göteborg.

Ingrid Källström Nilsson

juryordförande

Sök bidrag för IFLA-deltagande 2009

MEDLEMMAR I SVENSK Biblioteksforening kan söka medel för deltagande i IFLA-möten.

Följande kriterier beaktas:

- Den sökande deltar aktivt i Svensk Biblioteksforenings arbete, är t ex ledamot av utvecklingsråd, verksamhetsgrupp, kommitté, är kontaktperson för ett nätverk etc.
- Den sökande deltar aktivt i IFLA:s arbete och kan inte få kostnads-täckning på annat sätt.

Av den totala stipendiesumman reserveras 25 procent att gå till förstagångsdeltagare på IFLA.

Ansökningsblankett finns på föreningens hemsida, www.biblioteksforeningen.org. Sista ansökningsdag är 1 februari 2009.

Då det av IFLA:s regler framgår att arbetsgivaren ska ta på sig att finansiera den anställdes deltagande i IFLA-arbetet ska den sökandes arbetsgivare motivera särskilt varför inte arbetsplatsen, helt eller delvis, kan finansiera IFLA-deltagandet. Detta gäller inte förstagångsbesökare på IFLA.

Frågor besvaras av Wiviann Wilhelmsson, 08 - 545 132 32, ww@biblioteksforeningen.org

Ordföranden har ordet Föreningens arbete ger resultat

REDAN NÄR JAG läste litteraturvetenskap på Stockholms Universitet på 80-talet och skulle välja uppsatsämne brottades jag, som alla studenter, med insikten om vikten av begränsning för att åstadkomma något. Det var liksom inte möjligt att undersöka de svenska folkrörelsernas betydelse för det moderna svenska samhällets framväxt inom ramen för en studentuppsats. Den ungdomligt entusiastiska hållningen att både förstå, omfamna och vilja förändra hela världen på en och samma gång, omvandlas med åren i bästa fall till en konstruktiv hållning där de möjligheter som ges till påverkan används. I sämsta fall slutar vi tro att förändring är möjlig.

Svensk Biblioteksförenings arbete för att lyfta fram biblioteksväsendets betydelse för demokratin och för det svenska samhällets kunskapsförsörjning har lett till resultat. Redan i förra valrörelsen var frågan om avgiftsfrihet på biblioteken en av de få frågor inom kulturområdet som var föremål för debatt och där politikerna avkrävdes besked. Sedan dess har vårt tålmodiga arbete för att lyfta fram bibliotekens betydelse rönt en hel del positiv uppmärksamhet, debatt och även kritik. Det är bra. Vi har kunnat se en positiv förändring i samtliga riksdagspartiernas inställning till biblioteken. Dessutom har nu fem riksdagspartier, (fp), (kd), (mp), (s) och (v), övertygats om att de svenska biblioteken måste få bättre förutsättningar för sin verksamhet. Dessa partier har uttalat att en nationell bibliotekspolitik är nödvändig. Även Kulturutredningen har sagt sig instämma i en hel del av vår kritik kring dagens brister. Från föreningens sida har vi nu all anledning att tro att vårt arbete kommer att ge resultat.

Det är otroligt viktigt hur förutsättningarna för svenska bibliotek gestaltar sig. Lika viktigt är hur kraven på svenska bibliotek ser ut. Skall man kunna vara ryggraden i det svenska samhällets kunskapsförsörjning måste både en nationell infrastruktur och tillräckliga resurser finnas. Skall man kunna vara en demokratisk tillgång måste biblioteken användas både i lokalsamhället och i skolelevers vardag. Det är ju inte så att det saknas arbetsuppgifter. Klyftorna ökar. En del

av Sveriges befolkning öppnar aldrig en bok och använder sig heller aldrig av Internet.

Skall demokrati på svenska innebära att vi lämnar en del av befolkningen utan förutsättningar att förstå och delta? Jag hoppas inte det. Jag tror att förändring är möjlig och jag är övertygad om att de svenska biblioteken måste fylla en viktig roll i den förändringen.

Svensk Biblioteksförening är unik. Jag är oerhört tacksam att jag fått vara med i föreningens arbete de senaste åren. Förutom att jag lärt känna många fantastiska människor så har jag fått vara med i vårt arbete för att stärka bibliotekens, litteraturens och kunskapens roll i vårt samhälle. Det har känts som en gåva.

Nu har tiden kommit för föreningen att välja en ny ordförande. Jag har insett att jag av tidsskäl måste lämna ordförandeskapet vid nästa årsmöte. Jag har informerat valberedningen. Nu hoppas jag att ni är många medlemmar som funderar över vilken riktning ni vill att föreningen skall gå i framtiden och att ni ger valberedningen många goda förslag att arbeta med. Med dessa ord vill jag tacka alla medlemmar för det fantastiska ideella arbete som ni gjort under året och för det stöd till föreningen som ert medlemskap utgör.

**God Jul och
Gott Nytt År!
Britta Lejon**

**GOTT NYTT
BIBLIOTEKSÅR!**

**Svensk Biblioteksförening
tillönskar alla medlemmar
och samarbetspartners ett
riktigt Gott Nytt Biblioteksår.**

Styrelsen

Våra konferenser

Bibliotek 3.0

Kunskapens återkomst

Nationell konferens i Umeå

16–17 mars 2009

Umeå universitet

Nu är det dags att boka in årets stora konferens i Umeå.

Den nya tekniken har invaderat biblioteken. Tillsammans blir låntagarna sina egna experter medan kunskapsbegreppet blir ett alltmer abstrakt begrepp. Vad kan biblioteken tillföra i denna utveckling? Bibliotekarier från hela landet får med denna konferens en möjlighet att samlas kring kunskapens plats i informations- och utbildningssamhället.

Konferensen är ett samarrangemang mellan Informations- och lånecentralen Umeå, Umeå universitetsbibliotek, Länsbiblioteket i Västerbotten, HUMlab, Umeå universitet, Umeå stadsbibliotek, Svensk Biblioteksforening och Regionforening Västerbotten.

Biblioteksdagarna 2009 - Rummet och Rymden

13–15 maj 2009, Uppsala

Biblioteksrummet växer så det knakar. Rummet vidgas till Rymden. Väggar och tak utgör inte längre bibliotekets självklara gränser. Var sätter vi då gränsen? Var sätter verksamheten gränsen? Var sätter besökaren, användaren, kunden eller låntagaren gränsen? Hur kan vi jobba i en värld bestående av fysiska och virtuella rum med olika språk, skilda tekniker och många metoder. Med gamla redskap såväl som nya, med gamla uppdrag såväl som nya. Hur förhåller vi oss till besökarens behov av rum i sin tid?

Biblioteket i en föränderlig tid är ingen nyhet. Världen runt omkring förändras ständigt. Kan vi förhålla oss till den och befinna oss i den och på så sätt bjuda in till ett offentligt rum utan gränser med plats för alla? Det gränslösa biblioteket i rummet och rymden kan fyllas med oanade aktiviteter och företeelser om vi vågar släppa taget och åka med på en tur ut i vaddå?

Svensk Biblioteksforening bjuder in till Biblioteksdagarna i Uppsala 13-15 maj 2009 för att diskutera biblioteksrummets betydelse i dagens samhälle. Vi tittar utifrån och in på oss själva, men också på goda exempel från vår egen sektor. Programmet presenteras i slutet av januari, men boka redan nu in dagarna i din almanacka.

WW

Välkomna!

Julstängt!

Kansliet håller julstängt mellan den 22 december och den 6 januari! Den 7 januari är vi på plats igen som vanligt.

Kalendarium

MAILA INFO TILL KALENDARIET: pax@biblioteksforeningen.org

FÖR VIDARE INFO SE [HTTP://WWW.BIBLIOTEKSFORENINGEN.ORG](http://www.biblioteksforeningen.org)

3–5 februari, Bielefeld, Germany 9th International Bielefeld Conference 2009 Enhanced Information Services Driven by Technology and Economics The 9th International Bielefeld Conference takes place from 3 - 5 February 2009 in Bielefeld, Germany. Current trends in scholarly information services and strategies for upgrading libraries to meet also the requirements of eScience and eLearning will be presented and discussed. The future of libraries is outlined, based on the threefold interdependency of services, technology, and economic ARR: Bielefeld University Library MER INFO: http://conference.ub.uni-bielefeld.de/	23 april, Över hela landet Världsbokdagen firas 23 april! Världsbokdagen firas över hela landet den 23 april. Se ditt eget biblioteks hemsida för ev arrangemang.
13–15 maj, Uppsala Biblioteksdagarna 2009 Programmet för Biblioteksdagarna 2009 presenteras i slutet av januari. ARR: Svensk Biblioteksforening	
29 juni–3 juli, Stockholm EBLIP Evidence Based Library and Information Practice Conf Karolinska Institutet University Library welcomes you to the 5th Evidence Based Library and Information Practice Conference, June 29th–July 3rd 2009, in Stockholm, Sweden. ARR: Karolinska Institutets Universitetsbibliotek MER INFO: www.eblip5.kib.ki.se	
16–17 mars, Umeå Bibliotek 3.0 – kunskapens återkomst ARR: Länsbiblioteket i Västerbotten, Informations- och lånecentralen Umeå, Umeå universitetsbibliotek, Svensk Biblioteksforening och Regionforening Västerbotten m fl.	24–27 september, Svenska Mässan, Göteborg Bok & Bibliotek 2009 ARR: Bok & Bibliotek i Norden AB MER INFO: www.bok-bibliotek.se
25 mars, Stockholm Den kommunikativa bibliotekarien-kvalitet i virtuellt referarb Den kommunikativa bibliotekarien - kvalitet i virtuellt referensarbete Fråga bibliotekets Expertgrupp presenterar stolt Marie Radford, en världsauktoritet på området virtuellt referensarbete! Utöver Marie Radford innehåller konferensen inslag där några nya magisteruppsatser inom området virtuellt referensarbete presenteras av sina författare. Telekommunikationsföretaget Telenor kommer att berätta om hur man resonerar kring sin kundtjänst. Medlemmar ur Fråga bibliotekets expertgrupp resonerar kring hur tjänsten utvecklas framöver. ARR: Fråga biblioteket MER INFO: http://utbildning.blogsome.com/2008/12/05/den-kommunikativa-bibliotekarien-kvalitet-i-virtuellt-referensarbete/	
22–24 april, Bergen, Norge Åpne bibliotek! Transaksjon – relasjon – mobilitet Halmstadkonferensen 2009 arrangeras i Bergen, Norge. ARR: Regionbibliotek Halland m fl.	

Svensk Biblioteksforenings medlemsmingel

DEN 4 DECEMBER hölls Svensk Biblioteksforenings mingel på Solna stadsbibliotek. Totalt kom 150 personer, som njöt av den goda maten, sällskapet och lokalerna. Solna stadsbibliotek bjöd på en guidad rundvandring innan minglet började. 40 personer tog chansen att få se mer av biblioteket och konstverken som finns runt om i lokalerna. Tack till alla minglare för en trevlig kväll.

*More people to the library.
More library to the people.*

● Lysande utsikter – FÖR SAMLADE ÅSIKTER

Axiell Arena öppnar det virtuella biblioteket. Hit kommer besökarna dygnet runt för att träffa andra med samma intressen.

På bibliotekets nya webbplats utbyter man tankar och erfarenheter om böcker, musik och film. Här gör man sin röst hörd och lär sig mer om det man tycker om. Man skriver recensioner, använder taggar och sätter betyg på det man har läst, sett och lyssnat på.

Tillsammans utvecklar besökarna det virtuella biblioteket till en stark mötesplats. En plats där intressen lätt växer sig större.

Om Axiell Arena

Axiell Arena är bibliotekets nya webbplats. Här är bibliotekskatalogen integrerad med Bibliotek 2.0-konceptet, vilket skapar en komplett webbplats som alltid är öppen. Här möts besökarna och får inspiration genom sökfunktioner med förslag på liknande titlar och ämnen. Med centrala funktioner får alla bibliotek ett rikt utbud av taggar, betyg och recensioner.

Läs mer om Axiell Arena på www.axiell.se

Kontakta oss - så berättar vi mer.

AXIELL

Creative solutions – expanding minds

Lund 046 270 04 00
Göteborg 031 710 29 50
www.axiell.se